

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
POLITIKOS IR VADYBOS FAKULTETO
APLINKOS POLITIKOS KATEDRA

NERINGA GUDAŠYTĖ
(APLINKOS APSAUGOS POLITIKA IR ADMINISTRAVIMAS)

**VIEŠOJO INTERESO GYNIMAS SPRENDŽIANT APLINKOS APSAUGOS GINČUS
LIETUVOJE**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
prof. dr. Imantas Lazdinis

Vilnius, 2012

TURINYS

ĮVADAS	2
1. VIEŠASIS INTERESAS, JO SUBJEKTAI IR JŲ PUSIAUSVYRA.....	7
1.1. Viešojo intereso subjektai – visuomenė ir jos socialinės grupės.....	9
1.2. Viešojo intereso dalykas – visuotinė visuomenės gerovė	10
1.3. Viešojo intereso ir socialinių grupių interesų santykio problema	12
2. VIEŠOJO INTERESO GYNIMO SISTEMA LIETUVOS TEISMUOSE IR SUBJEKTŲ PROBLEMATIKA.....	14
2.1. Prokuroro dalyvavimas ginant viešąjį interesą aplinkos apsaugos srityje.....	15
2.2. Prokuroro vaidmuo ginant viešąjį interesą ir šio gynimo problematika.....	17
2.3. Teismų vaidmuo ginant viešąjį interesą ir Orhuso konvencijos taikymas	19
2.4. Valstybinių institucijų ir nevyriausybinių organizacijų vaidmuo viešojo intereso gynimo procesu	24
3. APLINKOS APSAUGOS GINČŲ SPRENDIMAS LIETUVOS TEISMUOSE	33
3.1. Lietuvos teismų bylų analizė kontent – analizės metodu	33
3.2. Bendrosios kompetencijos teismų analizė	36
3.3. Specializuotų teismų analizė	37
3.4. Bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų išnagrinėtų bylų palyginimas	39
IŠVADOS.....	41
REKOMENDACIJOS IR PASIŪLYMAI	43
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	44
SANTRAUKA	47
SUMMARY	48
PRIEDAI	49

IVADAS

„Viešuoju interesu laikytinas ne bet koks teisėtas asmens ar grupės asmenų interesas, o tik toks, kuris atspindi ir išreiškia pamatines visuomenės vertybes, kurias įvertina, saugo ir gina Konstitucija: visuomenės atvirumas ir darna, teisingumas, asmens teisės ir laisvės, teisės viešpatavimas ir kt.“¹

Viešojo intereso gynimas – tai ieškinio ar pareiškimo (skundo) viešajam interesui ginti pareiškimas, kai siekiama pripažinti ar pakeisti teisinius santykius, uždrausti (nutraukti) veiksmus (neveikimą), kurie pažeidžia teisėtus bendruosius interesus.²

Temos aktualumas ir problematika. Pasirinkta magistro baigiamojo darbo tema „Viešojo intereso gynimas sprendžiant aplinkos apsaugos ginčus Lietuvoje“ yra aktuali, kadangi aplinkos apsaugai šiuo metu skiriama vis daugiau dėmesio tiek Europos Sąjungoje (ES), tiek Lietuvoje ir ši sritis yra tiesiogiai susijusi su viešuoju interesu, kuris yra „objektyviai reikšmingas, reikalingas ir vertingas visuomenei ar jos daliai“.³ Viešojo intereso gynimas aplinkosaugos ginčiuose yra problematiškas, kadangi Lietuvoje viešojo intereso sąvoka nėra apibūdinta nei teisės doktrinoje, nei teisminėje praktikoje, kas sumažina viešo intereso gynimo galimybes ir efektyvumą bei sudaro sąlygas pažeisti privačius interesus. Pastaruoju metu mūsų šalies ir užsienio valstybių politikos ir teisės teorijoje bei praktikoje skiriamas didelis dėmesys viešojo intereso gynimo problemoms. Todėl aktualu atlikti išsamesnius mokslinius tyrinėjimus, kurie leistų išspręsti pagrindines problemas.

Viena iš svarbiausių problemų kalbant apie viešojo intereso gynimą – tai nedetalus ir neišsamus subjektų, galinčių ginti viešąjį interesą ratas, jų teisių ir pareigų neapibrėžtumas.⁴ Lietuvos Respublikos įstatymai, įtvirtinantys valstybės ir savivaldybių bei kitų asmenų teisę ginti viešąjį interesą, numato, kad tokią teisę turi tikrai platus subjektų ratas. Kai kurių institucijų kompetencija ginant viešąjį interesą teisinio reglamentavimo prasme yra neaiški.

Antra, ne ką mažiau svarbi problema – tai skirtingas, viešojo intereso gynimą reglamentuojančių teisės normų turinys, viešojo intereso sąvokos neapibrėžtumas.⁵ Teisės normos, reglamentuojančios viešojo intereso gynimą, yra itin dispozityvaus pobūdžio, kas teismine sistemoje kartais gali sukelti sumaištį ar neaiškumą. Be to, viešojo intereso sąvokos bei požymių formavimas paliktas teismų valioje, o pati sąvoka norminiu lygmeniu nėra įtvirtinta

¹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006-09-21 nutarimas.

² Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymas // Valstybės žinios. 1994, Nr. 94-1833.

³ *Administracinių teismų praktika*. 2004. Nr. 5.

⁴ Salickas G., Viešojo intereso gynimas Lietuvoje: sistema, būklė ir problematika, Magistro baigiamasis darbas, MRU 2008 m.

⁵ Ten pat.

jokiame teisės akte. Tai sukelia daug problemų praktikoje, apsunkina subjektams, atsakingiems už viešojo intereso gynimą, galimybę suvokti viešojo intereso egzistavimą ir ribas.

Be paminėtų problemų, Lietuvos teisinėje sistemoje kyla ir daugiau problemų ginant viešąjį interesą. Pavyzdžiui, planuojama priimti Lietuvos Respublikos viešojo intereso gynimo civiliniame ir administraciniame procese įstatymą. Šio įstatymo priėmimas galėtų dar labiau išplėsti subjektų, galinčių ginti viešąjį interesą, ratą, taip pat tokio intereso gynimo pagrindus, o tai viešąjį interesą ir jo gynimą padarytų dar labiau neapibrėžtą.

Pasirinkta darbo tema yra aktuali, nes viešasis interesas aplinkosaugoje yra palyginti nauja sritis, Lietuvoje menkai tyrinėta. Tai ir paskatino labiau gilintis į viešojo intereso gynimo problematiką aplinkos apsaugoje.

Temos iširtumas. Dauguma mokslinių darbų apie viešąjį interesą ir jo gynimą Lietuvoje yra susiję būtent su viešojo intereso gynimu civiliniame ir baudžiamajame procesuose, o viešojo intereso gynimo aplinkos apsaugos srityje nuoseklių mokslinių darbų stokojama. Būtina paminėti keletą Lietuvos ir užsienio šalių praktikų bei teoretikų, kurie šią temą yra analizavę įvairiais aspektais.

Išsamiai viešojo intereso gynimo problemas, jų specifiką teoriniu bei praktiniu aspektu civiliniame procese išnagrinėjo doc. dr. Egidijus Krivka.⁶ Autorius išsamiai ir aiškiai aptarė intereso sąvoką, šios sąvokos klasifikaciją ir vartojimo aspektus. Trumpai, aptariat patį viešąjį interesą ir jo esminius gynimo principus, nagrinėjo prof. habil. dr. Valentinas Mikelėnas.⁷ Vadovėlyje profesorius analizuoja pačią viešojo intereso sąvoką semantiniame ir lingvistiniame prasme, taip pat užsimena apie esmines viešojo gynimo problemas civiliniame procese. Doc. dr. Stasys Šedbaras⁸ savo monografijoje nagrinėdamas bendrąjį valstybinį valdymą ir Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso įgyvendinimo problemas, epizodiškai analizuoja ir viešojo intereso gynimą administraciniame procese bei valstybiniame valdyme.

Aplinkos apsaugos ginčiuose viešojo intereso teisinė samprata, objektas, teisės ir pareigos jį ginti, subjektai bei šios teisės įgyvendinimo klausimai iki šiol buvo mažai tyrinėti. Šiame darbe buvo remtasi dr. Rasos Ragulskytės - Markovienės monografija „Aplinkos teisė – Lietuvos teisės derinimas su Europos Sąjungos reikalavimais“, Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Administracinės teisės ir proceso katedros prof. dr. Eduardo Monkevičius studija „Viešojo intereso gynimo problema aplinkosaugos ginčiuose“, Egidijaus Krivkos daktaro disertacija „Viešojo intereso gynimo problemos civiliniame procese“, Kauno technologijos universiteto Socialinių mokslų fakulteto Viešojo administravimo katedros profesorės Jolantos

---

⁶ Krivka E. Viešojo intereso gynimo problemos civiliniame procese: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai: teisė (01 S) // Mykolo Romerio universitetas // Vilnius, 2006.

⁷ Mikelėnas V. Civilinis procesas pirmoji dalis // Vilnius: Justitia, 1997.

⁸ Šedbaras S. Administracinio proceso teisinio reglamentavimo problemos Lietuvos Respublikoje: monografija // Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2006.

Palidauskaitės studija „Interesų konflikto reguliavimo praktika Lietuvoje: balansuojant ant privačiojo ir viešojo intereso ribos“, buvusio Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo pirmininko doc. dr. Kęstučio Lapinsko straipsniu „Konstituciniai aplinkos apsaugos Lietuvoje pagrindai“, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo pirmininko Ričardo Piličiausko tyrimu „Viešojo intereso gynimas administraciniuose teismuose“. Minėtų autorių darbais buvo remtasi tik ta apimtimi, kuri susijusi su mūsų magistro baigiamojo darbo objektu bei dalyku. Darbe didesnis dėmesys skiriamas teismų praktikai bei įvairių teisės aktų analizei.

Darbo naujumas. Lietuvai pradėjus vykdyti teisinės sistemos reformą, ES jau buvo sukurta aplinkos teisė, todėl iškilo būtinybė suderinti Lietuvos aplinkos teisę su ES aplinkos teise ir tarptautinėmis sutartimis.⁹ Todėl, atsižvelgiant į tarptautinius įsipareigojimus, atsirado būtinybė plačiau pažvelgti į viešojo intereso gynimą. Taip pat pilietinei visuomenei vis dažniau tenka susidurti su viešojo intereso pažeidimais – neteisėtos statybos saugomose teritorijose, pajūryje ir pan.

Tyrimo objektas. Šio magistro baigiamojo darbo objektas yra viešojo intereso gynimo aplinkos apsaugos ginčiuose problemos tyrimas atsižvelgiant į šių dienų aktualijas. Taip pat ginčų sprendimų būdų analizė.

Tyrimo problema. Viešasis interesas aplinkos apsaugos srityje nėra pakankamai apginamas, pasyvi viešojo intereso gynėjų (ne)veikla bei užslopinta Lietuvos piliečių galimybė dalyvauti ginant viešąjį interesą teisme sukelia neveiknumo iliuziją.

Tyrimo hipotezė. Aplinkos apsaugos teisė nepajėgi užtikrinti tinkamą viešo intereso gynimą, kuris priklauso nuo jo sampratos ir gynimo būdų tinkamo apibrėžtumo.

Darbo tikslas. Atsižvelgiant į pasirinktą tyrimo objektą ir dalyką, tiesioginis darbo tikslas yra kompleksiskai išanalizuoti viešojo intereso gynimo subjektus aplinkos apsaugos ginčiuose, jų veiklą ir Lietuvos teisinės sistemos (ne)atitikimą Europos Sąjungos teisės aktams, Lietuvos teismų dvilypumą, taikomus skirtingus standartus ginant viešąjį interesą.

Tyrimo uždaviniai. Siekiant minėto magistro baigiamojo darbo tikslo, keliami tokie tyrimo uždaviniai:

- Apibūdinti viešojo intereso sampratą ir jo objektą aplinkos apsaugos ginčiuose.
- Išanalizuoti ir įvertinti viešojo intereso gynimo aplinkos apsaugoje praktines problemas, taip pat teismų praktiką viešojo intereso gynimo srityje bei institucijų, atsakingų už viešojo intereso gynimą, kompetenciją.
- Apibrėžti subjektus, turinčius teisę ginti viešąjį interesą teismuose, ir jų veiklos analizė.

---

⁹ Venckus Z., Aplinkos apsaugos politika ir teisė, Vilnius: Technika, 2008, P. 67.

- Palyginti teisminę praktiką, nagrinėjant viešojo intereso gynimo aplinkos apsaugos srityje bylas Lietuvoje.
- Atliktos analizės pagrindu suformuluoti išvadas ir pateikti pasiūlymus dėl viešo intereso gynimo efektyvumo bei veiksmingumo užtikrinimo.

Tyrimo metodai. Magistro baigiamajame darbe tinkamai išanalizuoti tiriamus reiškinius bei pasiekti išsikeltą tikslą, įgyvendinti iškeltus darbo uždavinius, tyrimo metu kompleksiskai buvo panaudoti įvairūs teoriniai ir empiriniai tyrimo metodai.

Teoriniai tyrimo metodai:

Lyginimo metodas. Šis metodas naudojamas analizuojant ir lyginant Lietuvos teisminę praktiką ir teisės aktus, reglamentuojančius viešojo intereso gynimą. Tai leidžia palyginti, įvertinti skirtingų teisės institutus ir atrasti geresnius problemų sprendimo būdus. Taip pat įgalina daryti prielaidą apie nacionalinės teisės silpnąsias vietas, teisės spragas, kartu pasiūlant būdus, kuriais tas spragas būtų galima užpildyti. Taikant šį metodą magistro baigiamajame darbe didesnis dėmesys skiriamas analizuojant ir lyginant Lietuvos prokuratūros – kaip svarbiausios institucijos, ginančios viešąjį interesą – vietą valstybės valdžių sistemoje.

Mokslinės literatūros analizės metodas. Šis metodas pasirinktas todėl, jog būtina išanalizuoti mokslinę literatūrą, Lietuvos ir užsienio praktikų bei teoretikų mokslinius darbus ir įvairius straipsnius, kadangi darbu siekiama kompleksiskumo ir nuoseklumo.

Apibendrinimo metodas tyrime buvo pasitelktas išanalizuotai medžiagai, naudotai literatūrai, gautiems empiriniams tyrimo duomenims apibendrinti, išvads ir pasiūlymams suformuluoti.

Empiriniai tyrimo metodai:

Pagrindinis tyrimo metu taikytas empirinis tyrimo metodas – *teisinių dokumentų ir teisminės praktikos analizė*. Šis metodas taikomas siekiant ištirti reikšmingą teisinę bazę, t. y. teismų sprendimus, įstatymus ir poįstatyminius teisės aktus, pasisakymus teismuose ir kt. Šio metodo pagalba tikimasi įvertinti teisės aktų, reglamentuojančių viešojo intereso gynimą aplinkos apsaugoje Lietuvoje, spragas bei trūkumus, taip pat ir iš to kylančias praktines problemas. Šio metodo taikymas padėjo baigiamajame darbe išlaikyti objektyvią poziciją tiriamos temos atžvilgiu.

Kontent - analizės metodas. Struktūrintoji turinio analizė (kontent - analizė) – tai socialinė informacija, kuri analizuojama naudojantis kiekybiniais indikatoriais. Šis metodas leido tiksliai kiekybiškai įvertinti bylų, kuriuose nagrinėjimas viešojo intereso pažeidimas aplinkos apsaugoje, skaičių, jų augimo tendencijas.

Šis magistro baigiamasis darbas yra suskirstytas į 3 dalis. Pirmojoje darbo dalyje analizuojama viešojo intereso sąvoka ir samprata, trumpai aptariama pati socialinių mokslų

kategorija „interesas“ ir kaip ji suprantama teisės doktrinoje, nustatoma vieta aplinkos apsaugoje. Taip pat kalbama apie pačią viešojo intereso aplinkosauginę sąvoką, jos interpretacijas ir projekcijas atskirose visuomeninių santykių srityse, teismų praktikoje bei politikos ir teisės moksle.

Antrojoje darbo dalyje analizuojama viešojo intereso aplinkos apsaugoje gynimo sistema, t. y., subjektai, turintys teisę ginti viešąjį interesą, jų kompetencija, teisės ir pareigos. Darbe aptariamas prokuratūros – kaip pagrindinės institucijos, atsakingos už viešojo intereso gynimą – dalyvavimas ginant viešąjį interesą valstybiniame valdyme, teismuose Lietuvoje. Taip pat aptariama nacionalinių institucijų kompetencija ir įgaliojimai viešojo intereso gynimo srityje, iškeliamos ir analizuojamos pagrindinės problemos ir aktualijos šioje srityje, analizuojami svarbiausi teisės aktai.

Trečiojoje darbo dalyje akcentuojamas viešojo intereso aplinkos apsaugoje gynimas Lietuvos teismuose. Taip pat yra pateikiama visų Lietuvos Respublikos teismų nagrinėtų bylų dėl viešojo intereso pažeidimų aplinkos apsaugoje analizė, stebimos tendencijos ir kuriamos išvalgos.

Darbo pabaigoje apibendrinamas visas baigiamasis darbas ir pateikiamos pagrindinės darbo išvados ir pasiūlymai, kaip galima tobulinti esamą viešojo intereso gynimo aplinkos apsaugoje situaciją Lietuvoje ir spręsti egzistuojančias problemas.

1. VIEŠASIS INTERESAS, JO SUBJEKTAI IR JŲ PUSIAUSVYRA

Interesas – sudėtinga kategorija, kuri yra daugelio mokslo šakų tyrimo objektas.¹⁰ Intereso prigimties ir esmės klausimai yra labai svarbūs, tačiau mokslas nėra iki šiol pateikęs visuotinai priimtino vieningo intereso sąvokos apibrėžimo ir tebevyksta mokslinės diskusijos dėl intereso prigimties ir esmės.

Universalus apibrėžimo, kas yra viešasis interesas, taip pat nėra. Tam tikrų bandymų apibrėžti, kas yra viešasis interesas, galima rasti įvairiose mokslo srityse. Politologijoje pripažįstama, kad „viešasis interesas yra bendras visuomenės narių interesas arba individų interesų agregacija“.¹¹ Filosofijos moksle pagrindinis dėmesys skiriamas žodžio „interesas“ reikšmei nustatyti: pripažįstama, kad „interesas (lot. dalyvauti) – tai vertė, vertybė, tai, kas reikšminga“.¹² Sociologai pažymi, kad viešojo intereso koncepcija glaudžiai susijusi su idealiu standartu, kurio siekia valstybės institucijos, arba taisyklių, kurias nustato dauguma, išraiška.¹³ Nepaliaujamos diskusijos dėl sąvokos „viešasis interesas“ turinio vyksta ir teisės doktrinoje, tačiau pripažįstama, kad viešasis interesas yra kintantis ir neįmanoma *a priori*¹⁴ numatyti visų situacijų, kada viešajam interesui gali atsirasti grėsmių.

Šiuolaikinėje politikos literatūroje pateikiami įvairūs viešojo intereso apibrėžimai. Viešasis interesas dažnai tapatinamas su visuomeniniu interesu, jis apibrėžiamas kaip „visuomeninis interesas, kurį pripažįsta valstybė ir reguliuoja (užtikrina) teisė“.¹⁵ Yra mokslininkų, kurie viešuoju (bendruoju) interesu laiko gyvybiškai būtiną gausių socialinių grupių ir visos visuomenės būseną, kurią įgyvendinti (pasiekti, apsaugoti, plėtoti) privalo valstybė.¹⁶ Manoma, kad viešasis interesas atlieka svarbias funkcijas. Jis užtikrina visuomenės ir valstybės pamatines egzistavimo sąlygas ir garantuoja pavienių ir grupinių privačių interesų patenkinimą.¹⁷

Viešojo intereso apibrėžimų galime aptikti užsienio valstybių teisės enciklopedijose. *Black's Law Dictionary* viešąjį interesą apibrėžia kaip „bendrąją visuomenės gerovę, kuri garantuojama pripažinimu ir gynimu; tai, kuo suinteresuota visa visuomenė; ypač interesas,

¹⁰ Vaišvila A. Teisės teorija. Vilnius: Justitia, 2000. P. 57-60,

¹¹ Iain McLean, Alistair McMillan, Concise Oxford Dictionary of Politics. Oxford: Oxford University Press, 2003. P. 448-326,

¹² Губский Е.Ф. Философский энциклопедический словарь. Москва: Инфра-М, 2006,

¹³ David L. Sills, International Encyclopedia of the Social Sciences. New York (N.Y.): The Macmillan Company & The Free Press; London: Collier Macmillan, 1972. P. 170,

¹⁴ [lot. iš pat pradžių]: 1. iš anksto, nepažinus fakty; 2. filos. žinios iki patyrimo ir nepriklausančios nuo jo.

¹⁵ Кряжков А.В. Публичный интерес: понятие, виды и защита // Государство и право. 1999. № 10. С. 92.

¹⁶ Тотьев К.Ю. Публичный интерес в правовой доктрине и законодательстве // Государство и право, 2002. №9. С. 24-25.

¹⁷ Тихомиров Ю. А. Право и публичный интерес // Законодательство и экономика. 2002. № 3.

kuriuo grindžiamas valstybinis reguliavimas“.¹⁸ Šie apibrėžimai yra tautologiški, nes sąvokos apibrėžimui naudojama pati sąvoka. Tai leidžia daryti išvadą, kad viešasis interesas yra teisėtas visuomenės interesas. Taip pat žodynas pateikia kitą viešojo intereso apibrėžimą, pagal kurį viešasis interesas yra „tai, kas geriausia visuomenei, subjektyvus tokių individualių asmenų kaip teisėjas, kitas pareigūnas, arba grupės, tokios kaip įstatymų leidėjas, sprendimas, kas yra gėris bendrai visiems žmonėms.“¹⁹

Prancūzijos teisės doktrinoje viešasis interesas (*intérêt public*) taip pat dažnai tapatinamas su bendruoju interesu (*intérêt général*) arba net nacionaliniu interesu.²⁰ Yra laikoma, kad generalinis, bendrasis interesas kartu yra ir nacijos interesas.²¹

Viešojo intereso samprata lingvistiniu požiūriu pateikta „Dabartinės lietuvių kalbos žodyne“. Čia žodis „viešas“ aiškinamas kaip visiems skirtas, visuomenės vartojamas, atviras, neslaptas, o žodis „interesas“ aiškinamas kaip svarbus, rūpimas dalykas, reikalas, nauda, susidomėjimas.²² Kitaip sakant, viešasis interesas – tai visai visuomenei ar jos daliai rūpimas dalykas.

Klausimas dėl viešojo intereso jau seniai yra aštrių diskusijų objektas. Politologai, sociologai, teisininkai, politinės filosofijos teoretikai diskutuoja net dėl pačios sąvokos „viešasis interesas“. Politologas Frank Sorauf teigė, kad „<...> tarp mokslininkų nėra bendro sutarimo dėl viešojo intereso, jie taip pat nėra įsitikinę, kad tuo klausimu artimiausiu metu bus pasiektas konsensusas. Tyrinėtojai nėra vienodos nuomonės ne tik dėl viešojo intereso esmės, bet ir dėl to, ką jie tiria – tikslą, procesą ar mitą“.²³

Nuo tada, kai buvo išsakyta ši mintis, praėjo jau pusė amžiaus, tačiau padėtis nesikeičia. Nepaisant mokslinių diskusijų apie viešąjį interesą, praktinėje veikloje – tiek teisinėje, tiek politinėje, viešojo intereso sąvoka yra viena iš dažniausiai vartojamų sąvokų.

Tai vieningo ir bendro viešojo intereso apibrėžimo nėra pateikta. Yra pripažįstama, kad dėl viešojo intereso dinamiškumo, viešojo intereso turinio aiškinimas turėtų būti paliktas vien teismų praktikai.

---

¹⁸ Black's Law Dictionary. 7th ed // Bryan A. Garner, ed. – St. Paul, Minn.: West Publishing Co., 1979.

¹⁹ Gifis S. H. Law Dictionary 4th ed. – New York: Barron's Educational Services, 1996.

²⁰ Mescheriakoff A. S. Droit des services publics. 2ème édition. – Paris, 1997 ; Bourjol M. Droit administratif. T. 1: L'action administrative. – Paris, 1972.

²¹ Guglielmi G. J., Koubi G. Droit du service public. – Paris, 2000. P. 120.

²² Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000, P. 215, 931,

²³ Sorauf F. Conceptual Muddle. In: The Public Interest / Ed. By C. J. Friedrich. – New York, 1962. P. 185.

1.1 Viešojo intereso subjektai – visuomenė ir jos socialinės grupės

Interesai gali būti skirstomi į individualius ir viešuosius interesus. Atskiriant viešąjį interesą nuo kitų intereso rūšių, išskirtinis viešojo intereso rūšinis požymis yra jo viešumas. Ši sąvoka nėra vienareikšmė. Dabartinės lietuvių kalbos žodyne sąvoka „viešas“ yra aiškinama kaip 1) visiems skirtas, visuomenės naudojamas; 2) atviras, neslaptas.²⁴

Kaip matyti iš šio paaiškinimo, sąvoka „viešumas“ pirmiausia siejama su bendru vartojimu. Reikšminga tai, kad intereso viešumas (bendrumas) reiškia, jog jo subjektas (turėtojas) yra visuomenė. Visuomenė yra svarbiausias sociologijos tyrimų objektas. Čia visuomenė suprantama kaip įvairių socialinių grupių ir jų tarpusavio santykių, atsirandančių bendroje veikloje, visuma.²⁵ Kiekvienos socialinės grupės susidarymo ir telkimosi priežastis yra bendri jos narių tikslai ir interesai. Šie interesai išreiškia pagrindinius įmonių poreikius, prie kurių galima priskirti fiziologinius, saugumo, priklausomybės, pripažinimo ir kt. poreikius.²⁶

Viešaisiais interesais gali būti pripažįstami ne tik visuomenės poreikiai, bet ir gausių socialinių grupių interesai. Tada yra reikšmingas intereso subjektų masiškumas. Jei bendrojo intereso pagrindu egzistuoja statistiškai reikšminga asmenų grupė, tai rodo apie viešojo intereso buvimą.²⁷

Įprastai viešieji interesai yra siejami su valstybiniais interesais. Tačiau ir tokiais atvejais manoma, kad valstybiniai interesai neapima visų visuomenės poreikių ir kad negalima valstybinių interesų priešinti viešiesiems interesams ir atvirkščiai. Tenka pastebėti, kad klausimas apie ypatingų valstybinių interesų egzistavimą moksle iki šiol neturi vienareikšmio atsakymo.²⁸ Šiuo klausimu yra dvi priešingos nuomonės. Vieni pripažįsta, o kiti neigia savarankiško valstybinio intereso buvimą. Ypatingo valstybinio intereso pripažinimo teorija remiasi valstybės ir pilietinės visuomenės priešprieša. Tačiau šiuolaikinė demokratinė visuomenė visur yra veikiamą teisės ir valstybės, tačiau nepriešinama su valstybe.²⁹ Tada galima teigti, kad demokratinė valstybė suprantama kaip visuomenė, todėl valstybinius ir visuomeninius interesus

²⁴ Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. – Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000. P. 931.

²⁵ Krivka E. Viešojo intereso gynimo problemos civiliniame procese: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai: teisė (01 S) // Mykolo Romerio universitetas // Vilnius, 2006, P. 31.

²⁶ Krivka E. Viešojo intereso gynimo problemos civiliniame procese: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai: teisė (01 S) // Mykolo Romerio universitetas // Vilnius, 2006, P. 31.

²⁷ Завадская Л.Н. Роль суда при переходе от плановой экономики к рыночным отношениям// Теория права: новые идеи. М., 1992. Вып. 2. / Отв. ред. Н. С. Малеин, М. М. Славин. — Москва, 1992. С.45.

²⁸ Завадская Л.Н. Роль суда при переходе от плановой экономики к рыночным отношениям// Теория права: новые идеи. М., 1992. Вып. 2. / Отв. ред. Н. С. Малеин, М. М. Славин. С. 45; Кубатов А. Я. Сочетание частных и публичных интересов при правовом регулировании предпринимательской деятельности. — Москва, 2001. С.75.

²⁹ Чиркин В. Е. Общечеловеческие ценности, философия права и позитивное право // Пра- во и политика. – 2000. – № 8. С. 12.

galime pripažinti tapačiais. Manoma, kad Lietuvoje įstatymų leidėjas, vartodamas sąvokas „visuomenės interesai“ (pvz., Civilinio kodekso 2.26 str. 2.), „valstybės interesai“ (Lietuvos Respublikos Konstitucijos³⁰ 59 ir 136 straipsniai), „Lietuvos Respublikos interesai“ (pvz., Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo³¹ 12 straipsnis) jas laiko tapačiomis. Tikslinga būtų naudoti vieną sąvoką „viešasis interesas“, kuri apima ir visuomeninius, ir valstybinius poreikius.

Taip pat tikslinga atskirti valstybę nuo valstybės institucijų, kurios gali būti linkusios savo institucinius interesus pateikti kaip visuomeninius. Valstybės institucijos nėra viešojo intereso subjektai (turėtojai), jos yra tik viešojo intereso atstovai (agentai).³² Viešojo intereso agentais taip pat yra nevyriausybinių visuomeninių organizacijų. Prokuroras, valstybės ir savivaldybių institucijos ir kiti fiziniai bei juridiniai asmenys pagal Lietuvos Respublikos įstatymus ginantys viešąjį interesą taip pat yra laikytini tik viešojo intereso atstovais, o ne viešojo intereso subjektais.

Taigi viešojo intereso subjektai yra tik visuomenė plačiąja prasme ir jos socialinės grupės. Visi kiti asmenys (tiek juridiniai ar fiziniai) yra viešojo intereso atstovai (agentai).

1.2 Viešojo intereso dalykas – visuotinė visuomenės gerovė

Interesas gali būti apibūdinamas ne tik pagal subjektus, bet ir pagal dalyką. Kiekvienas interesas turi savo dalyką. Viešumas kaip viešojo intereso rūšinis požymis pasireiškia ne tik subjektuose, bet ir objektuose. Viešojo intereso dalykas yra tas gėris, kuris būtinas socialinių grupių funkcionavimui ir vystymuisi.³³ Paprastai jį įstatymų leidėjas išreiškia įstatymų tiksluose ir principuose. Įstatymo leidėjo uždavinys – sukurti ir išlaikyti pusiausvyrą tarp viešojo ir privataus interesų patenkinimo galimybių. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra išaiškinęs, kad „įstatymų leidžiamajai valdžiai yra suteikta teisė nustatyti viešojo intereso ribas konkrečiuose santykiuose, o sprendimai dėl viešojo intereso apibrėžimo ir jo patenkinimo būdo turi būti realiai pagrįsti“.³⁴

Apibrėžiant viešojo intereso dalyką kaip bendrąją visuomenės gerovę susiduriama su kai kuriomis problemomis. Bendroji gerovė – tai, kas yra objektyviai reikšminga, reikalinga,

³⁰ Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios. 1992 Nr. 33-1014.

³¹ Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymas // Valstybės žinios. 1991. Nr. 36-977.

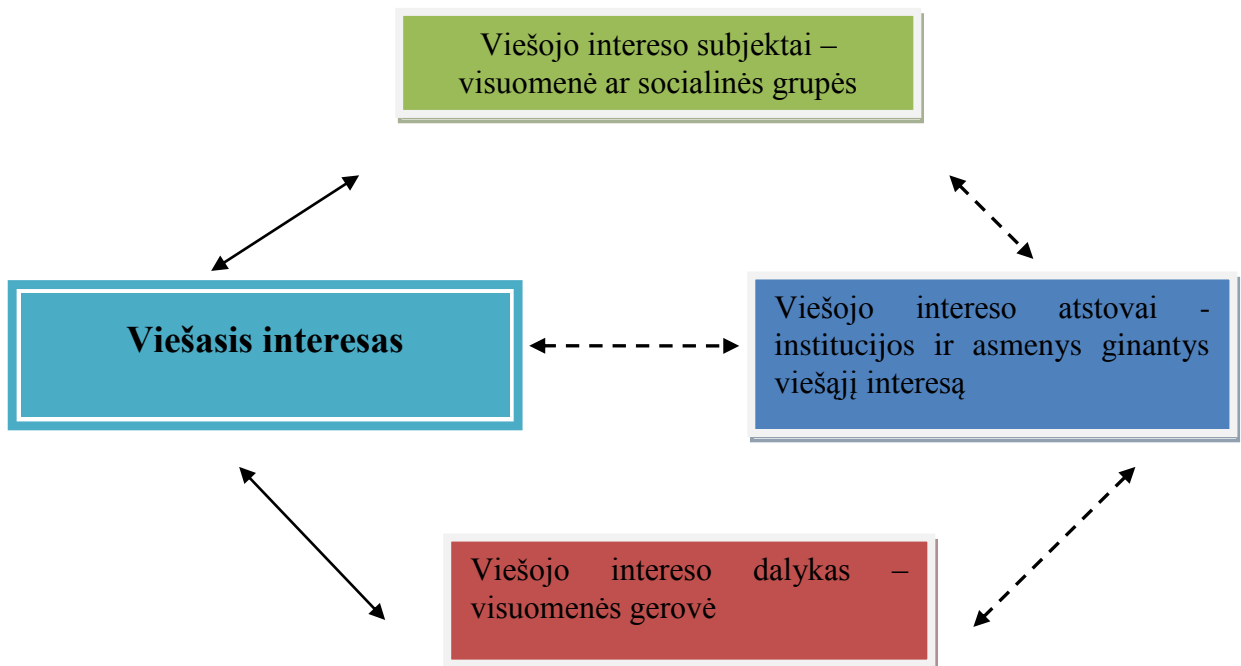
³² Krivka E. Viešojo intereso gynimo problemos civiliniame procese: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai: teisė (01 S) // Mykolo Romerio universitetas // Vilnius, 2006, P. 17.

³³ Europos Žmogaus Teisių Teismo 1986 m. vasario 21 d. sprendimas byloje *James and Others v. the United Kingdom* // <http://www.echr.coe.int>; Europos Žmogaus Teisių Teismo 1995 m. lapkričio 20 d. sprendimas byloje *Pressos Compania Naviera S. A. and Others v. Belgium* // <http://www.echr.coe.int> // Iš Krivka E. Viešojo intereso gynimas civiliniame procese: monografija. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2009. P.45.

³⁴ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. gegužės 6 d. Nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos valdininkų įstatymo 16 straipsnio 1 d. 2 p. atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // Valstybės žinios. 1997. Nr. 40-977.

vertinga visuomenei ar visuomenės daliai.³⁵ Tačiau nėra tokio dalyko, kurį būtų galima vienareikšmiškai apibrėžti kaip bendrąją gerovę, kurią visi vienodai vertintų ir dėl jos sutartų. Lemia ne tai, kad kai kurie individai siekia kitokių dalykų nei bendrosios gerovės, bet fundamentalus dalykas, jog skirtingi individai ar jų grupės bendrąją gerovę suvokia skirtingai. Net jei ir būtų pakankamai tiksliai apibrėžtos sąvokos „bendra“ ir „gerovė“ ir jos būtų vienodai įsisąmonintos bei pasirodytų visiems priimtinos, tai dar nereikštų problemos sprendimo ir neduotų apibrėžtų atsakymų į kitus konkrečius klausimus dėl bendros gerovės įgyvendinimo būdų.³⁶

Dažnai įstatymų leidėjas teisės aktuose įtvirtina normą, kurioje pavartoja sąvoką „viešasis interesas“, tačiau nepateikia apibrėžimo. Todėl toks įstatytas vykdomosios ir teisminės valdžios subjektams iš esmės suteikia diskrecinę galią. Tokie subjektai turi teisę iš keleto teisiškai leistinų sprendimų rinktis vieną, jų nuomone, tinkamiausią, t. y. jie sprendžia, kas yra viešojo intereso dalykas. Todėl praktikoje apie viešojo intereso dalyką sprendžia šie subjektai.³⁷ Tačiau tai jokių būdu nereiškia, kad atskiri privatūs asmenys arba socialinės grupės negali spręsti apie viešojo intereso dalyką ir taip pat jį įgyvendinti. Atskiri individai, ypač socialinės grupės, gali spręsti, kas yra viešojo intereso dalykas, todėl viešojo intereso dalykas dažnai yra įvairių vertybių ir nuomonių konkurencijos rezultatas.

1 pav. Viešojo intereso subjektai ir dalykas³⁸

³⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. gegužės 6 d. nutarimas // Žinios. 1997. Nr. 40-977.

³⁶ Schumpeter J. A. Kapitalizmas, socializmas ir demokratija. – Vilnius: Mintis, 1998. P. 276-278.

³⁷ Rekosh E. Who defines the public interest? Public interest law strategies in Central and Eastern Europe – Columbia University Budapest Law Center, 2005. P. 6-11.

³⁸ Salickas G., Viešojo intereso gynimas Lietuvoje: sistema, būklė ir problematika, Magistro baigiamasis darbas, MRU 2008 m.

1.3 Viešojo intereso ir socialinių grupių interesų santykio problema

Išskirtinio dėmesio šiais laikais sulaukia vieno iš Jungtinių Amerikos Valstijų Konstitucijos autoriaus, filosofo ir teoretiko, Džeimso Medisono „frakcijų“ teorija, kurioje atsispindi ir viešojo intereso koncepcija. Dž. Medisono teorijoje iškelta grupių interesų ir viešojo intereso santykio problema. Dž. Medisonas į visuomenę žvelgė kaip sudarytą iš daugelio socialinių, ekonominių, politinių, religinių, teritorinių ir kitokių grupių, kurias vadino frakcijomis. Jo teorijoje frakcija suprantama kaip tam tikra asmenų grupė, galinti sudaryti tiek daugumą, tiek ir mažumą, kurią jungia bendri siekiai, dažnai net priešingi kitų grupių interesams arba ilgalaikiams viešiesiems interesams.³⁹ Jei tik frakcijos interesai prieštarauja viešajam interesui, jos veikla atneša žalą. Ypač didelį pavojų gali kelti daugumos frakcija, kuri pasinaudodama atstovaujama demokratija gali savo egoistinių interesų vardu paaukoti kitų asmenų teises arba viešąjį interesą. Todėl frakcija iš esmės negali būti viešojo intereso subjektas ir reiškėja. Tik valstybinės valdžios institucijos su išplėta interesų atstovavimo sistema gali ir turi pakilti virš siaurų grupių interesų ir priimti sprendimus dėl bendrosios gerovės. Dž. Medisonas viešąjį interesą laikė objektyviai realiu, turinčiu savo turinį ir savarankišką reikšmę palyginti su grupių interesais. Jo nuomone, konstitucijoje įtvirtinta valdžios padalinimo sistema veikia kaip viešojo intereso įgyvendinimo ir gynybos sistema.

Dž. Medisono teorija XX a. susilaukė kritikos. Jo kritikas amerikiečių politikos mokslų ir filosofijos daktaras Arturas Bentlis (Arthur Bentley) teigė, kad pati visuomenė yra ne kas kita, o grupių suma, tačiau visuomenė kaip vientisas socialinis darinys neegzistuoja, kadangi visada egzistuoja prieštaravimai tarp skirtingų grupių interesų.⁴⁰ Dėl šios priežasties neįmanoma aptikti visuomenės kaip vientiso jungtinio grupinio intereso. A. Bentlis neigė viešojo intereso egzistavimą.

Kitas žymus grupių interesų teoretikas Pendleton Heringas teigė, kad viešąjį interesą galime atpažinti tik grupiniame visuomenės gyvenime.⁴¹ Jis tarp grupių interesų kylančius konfliktus interpretuoja kaip problemą, kurios vienintelio sprendimo reikia ieškoti kompromise, o kompromisą supranta kaip rezultatą, kuriuo yra realizuotas viešasis interesas. Kompromisas tarp grupių tik tuomet atitinka visuomenės tikslus, jei jis atspindi viešai pripažįstamą viešąjį interesą.

---

³⁹ The Federalist Papers. Selected and ed. by C. Rossiter. P. 78.

⁴⁰ Bentley A. The Process of Government: A Study of Social Pressures. P. 222.

⁴¹ Herring P. Group Representation Before Congress: Herring P. Public Administration and the Public Interest. P. 23.

Viešasis interesas yra įstatymų saugomas (ginamas) interesas, nes jis išreiškiamas įstatymuose ir įstatymų įgaliotų subjektų saugomas ir ginamas. Įstatymų saugomas interesas ginamas užkertant kelią neteisėtiems veiksams, bet ne ginant asmens galimybes.

Taigi kompleksinis požiūris į nagrinėjamą intereso problemą leidžia pateikti keletą apibendrinančių išvadų: 1) intereso subjektas yra atskiras individas arba socialinė grupė; 2) interesas yra poreikio sąlyga; 3) interesas yra susijęs su tiksline veikla (intereso pasireiškimo forma) ir yra jos priežastis; 4) interesas turi savo objektus ir pasižymi dinamiškumu; 5) interesas yra teisinės apsaugos (gynybos) objektas ir teisės normų taikymo sąlyga.

2. VIEŠOJO INTERESO GYNIMO SISTEMA LIETUVOS TEISMUOSE IR SUBJEKTŲ PROBLEMATIKA

Viešasis interesas yra susijęs su būtinybe apsaugoti ir apginti pamatines vertybes, silpnesniosios ginčo šalies teises, teisėtus interesus ir teisėtus lūkesčius.⁴² Konstitucinis teismas yra nurodęs, kad valstybės, kaip visos visuomenės politinės organizacijos, paskirtis, užtikrinti žmogaus teises ir laisves, garantuoti viešąjį interesą.⁴³ Tai reiškia, kad valstybės institucijų prievolė yra ginti viešąjį interesą.

Viešojo intereso gynimo funkcija kyla iš valstybės bei jos institucijų paskirties esmės. Pareiga ginti viešąjį interesą atsiranda iš valstybės kaip visuomenės organizacijos esmės bei yra numatyta teisės aktuose. Tačiau greta jų, atskirais įstatymų numatytais atvejais, galimybę kreiptis į teismą ir ginti viešąjį interesą turi teismai, prokuroras, valstybės institucijos ir nevyriausybinės organizacijos.

Viena iš svarbiausių teisinių aplinkos apsaugos priemonių yra „visuomenės, t. y. viešojo intereso gynimas teisme, kai ūkinėje ar kokioje nors kitoje žmogaus (antropogeninėje) veikloje pažeidžiami aplinkosaugos reikalavimai arba yra tikimybė, kad tokie pažeidimai gali atsirasti ateityje“.⁴⁴

Viešojo intereso gynimas aplinkosaugos ginčiuose pastaruoju metu yra gana problemiškas, nes nei teisės doktrinoje, nei įstatymuose, nei teisminėje praktikoje nėra vienos nuomonės viešojo intereso sampratos, objekto ir jo gynimo subjektų klausimu, iš esmės netyrinėti teisės ginti viešąjį interesą įgyvendinimo klausimai atsižvelgiant į Lietuvos tarptautinius įsipareigojimus. Tai gerokai sumažina viešojo intereso gynimo teisme galimybes ir efektyvumą, sudaro sąlygas pažeisti subjektyvias piliečių teises ir teisėtus privačius interesus.

Šioje magistro darbo dalyje analizuosime Lietuvos įstatymuose įtvirtintas teisės normas, reglamentuojančias viešojo intereso apsaugą, aptarsime problemas, susijusias su prokuroro, valstybės ir savivaldybių institucijų bei kitų asmenų, siekiančių apginti viešąjį interesą, veikla bei dalyvavimu teisiniuose procesuose.

---

⁴² Salickas G., Viešojo intereso gynimas Lietuvoje: sistema, būklė ir problematika, Magistro baigiamasis darbas, MRU 2008 m.

⁴³ Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d., 2004 m. gruodžio 13 d., 2004 m. gruodžio 29 d., 2006 m. sausio 16 d., 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimai.

⁴⁴ Monkevičius E. Viešojo intereso gynimo problema aplinkosaugos ginčiuose: MRU archyvas, Teisės fakulteto Administracinės teisės ir proceso katedra, 2009, P. 38.

2.1 Prokuroro dalyvavimas ginant viešąjį interesą aplinkos apsaugos srityje

Prokuroro statusas tarptautiniuose teisės aktuose apibrėžiamas labai lakoniškai – tai pareigūnai, kontroliuojantys teisingumo vykdymą.⁴⁵ Tiek 1990 m. Jungtinių Tautų kongrese priimtose Prokurorų vaidmens gairėse, tiek 2000 m. spalio 16 d. Europos Tarybos Ministrų Komiteto priimtoje Rekomendacijoje „Prokuratūros vaidmuo kriminalinės justicijos sistemoje“⁴⁶ daugiau akcentuojamas prokurorų vaidmuo ir funkcijos baudžiamajame, o ne administraciniame ar civiliniame procese. Tiesiogiai įtvirtinama nuostata, kad prokurorai turi ginti viešąjį interesą ir užtikrinti įstatymų taikymą baudžiamajame procese, tačiau prokurorų pareiga ginti viešąjį interesą valstybiniame valdyme ar administraciniame procese minėtuose tarptautiniuose teisės aktuose nenumatyta. Dažniausiai prokurorai ginant viešąjį interesą dalyvauja civiliniame ir baudžiamajame procesuose, mažiau administraciniame procese. Tačiau pats viešasis interesas visuose procesuose yra tas pats viešasis interesas ir jokių skirtumų daryti nerekomenduojama. Prokuratūra yra viena svarbiausių valstybės institucijų ginančių viešąjį interesą aplinkosaugoje, o viena iš tiesioginių prokuratūros funkcijų ir yra viešojo intereso gynimas.

Pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos 118 straipsnį ir Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo 19 straipsnį, viešojo intereso gynimo pareiga tenka prokurorui. Jis gindamas viešąjį interesą remiasi bendrojo pobūdžio teisės normomis.

Prokurorai, nustatę asmens, visuomenės, valstybės teisių ir teisėtų interesų pažeidimą, viešąjį interesą gina įstatymų nustatytais atvejais ir tvarka pagal asmens, valstybės ar savivaldybių institucijos arba įstaigos pranešimą, pasiūlymą, pareiškimą, skundą arba savo iniciatyva, taip pat ir tais atvejais, kai kitų institucijų pareigūnai, tarnautojai ar jiems prilyginti asmenys, privalantys ginti šį interesą, nesiėmė priemonių pažeidimams pašalinti.⁴⁷ Prokurorai, turėdami pagrindą manyti, kad pažeisti teisės aktų reikalavimai, gindami viešąjį interesą turi teisę: kreiptis į teismą su ieškiniu, pareiškimu, prašymu; prašyti iš asmenų dokumentų ir informacijos; pavesti valstybės institucijų, įstaigų vadovams ir pareigūnams atlikti patikrinimus ir revizijas; kviesti asmenis ir gauti jų paaiškinimus.⁴⁸

Be Lietuvos Respublikos Konstitucijos ir Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo pareiškimą teismui dėl viešojo intereso gynimo valstybės vardu prokuroras gali pateikti ir Lietuvos Civilinio proceso kodekso (CPK) pagrindu. CPK 5 str. 3 d. nurodo, jog įstatymų nustatytais atvejais pareiškimą teismui dėl viešojo intereso gynimo valstybės vardu gali pareikšti

⁴⁵ Guidelines on the Role of Prosecutors // http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/h_comp45.htm, Žiūrėta: 2011-10-13.

⁴⁶ Recommendation Rec(2000)19 of the Committee of Ministers to member states on the role of public prosecution in the criminal justice system // <http://cm.coe.int/ta/rec/2000/2000r19.htm>, žiūrėta: 2011-09-30.

⁴⁷ Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo 19 str. // Valstybės žinios. 2003, Nr. 42-1919.

⁴⁸ Ten pat.

prokuroras arba kita įstatymų įgaliota institucija.⁴⁹ Civilinio proceso kodekso 49 str. nustatyta, kad įstatymų numatytais atvejais prokuroras, valstybės ir savivaldybių institucijos bei kiti asmenys gali pareikšti ieškinį viešajam interesui ginti. Prokuroras, valstybės ir savivaldybių institucijos bei kiti asmenys, pareiškę ieškinį viešajam interesui apginti, turi visas ieškovo procesines teises ir pareigas. Šie asmenys taip pat atleidžiami nuo žyminio mokesčio bei bylinėjimosi išlaidų mokėjimo.

Taip pat ir Civilinis kodeksas (CK) numato konkrečius atvejus kuomet prokuroras gali ginti viešąjį interesą. Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras gali paduoti prašymus dėl proceso atnaujinimo, siekiant apginti viešąjį interesą.

Pagal Administracinių bylų teisenos įstatymo ir Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksą teisę kreiptis į administracinį arba bendrosios kompetencijos teismą turi tik tokie suinteresuoti subjektai (fiziniai, juridiniai asmenys, visuomeninės organizacijos ir kt.), kurių yra pažeista arba ginčijama subjektinė teisė arba įstatymo saugomas interesas.⁵⁰ Be to, šiuose įstatymuose nurodyta, kad įstatymų numatytais atvejais prokuroras, valstybės ir savivaldybių institucijos, jų pareigūnai ir kiti asmenys gali kreiptis į teismą su pareiškimu siekiant ginti viešąjį interesą. Pagal Aplinkos apsaugos įstatymo 33 straipsnį pareikšti ieškinį, bet tik dėl aplinkai padarytos žalos, turi teisę: 1) asmenys, kurių sveikatai, turtui ar interesams padaryta žala, 2) Aplinkos ministerijos ir kiti įstatymų įgalioti pareigūnai, kai padaryta žalos valstybės interesams.

Pagal CPK 49 str. prokuroras ar valstybės bei savivaldybės institucijos gali pareikšti ieškinį viešajam interesui užtikrinti tik įstatymų numatytais atvejais. Galima manyti, kad kiekvienu konkrečiu atveju įstatyme turi būti numatyta prokuroro teisė vienu ar kitu atveju kreiptis į teismą ginant viešąjį interesą. Tuomet galėtume sakyti, kad prokuroras gali ginti viešąjį interesą tik tuomet, kai jam tokią teisę *expressis verbis*⁵¹ suteikia įstatymų leidėjas. Tačiau Lietuvos Aukščiausias Teismas (toliau LAT) 2006-12-19 nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-666/2006 nurodė, kad, pirma, prokuroras gali kreiptis į teismą tada, kai tokia jo teisė yra tiesiogiai nustatyta įstatymuose, nurodant konkretų teisinį santykį arba bylų kategoriją. Šiuo atveju įstatymų leidėjas, tiesiogiai numatydamas tokią prokuroro teisę, kartu patvirtina, kad tokiais atvejais yra viešasis interesas, taip pat valstybės tikslą užtikrinti asmenų teisių ir teisėtų interesų apsaugą. Tačiau Lietuvos Aukščiausiojo Teismo minėtoje nutartyje taip pat nurodė, jog gindamas viešąjį interesą prokuroras gali kreiptis į teismą remdamasis bendrojo pobūdžio teisės normomis, kuriose nustatyta tokia jo teisė (CPK 5 straipsnio 3 dalis, 49 straipsnio 1 dalis, Prokuratūros įstatymo 19 straipsnio 1 dalis). Šiuo atveju viešojo intereso gynimas apima asmens

⁴⁹ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas. // Valstybės žinios. 2002, Nr. 36-1340.

⁵⁰ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 5 str., Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas 5 str.

⁵¹ [lot.k. perleisti įsipareigojimus].

(tiek fizinio, tiek ir juridinio (viešojo ar privataus)) ar asmenų grupės, visuomenės, valstybės teisių ir teisėtų interesų, kuriuos pažeidus būtų pažeistas ir viešasis interesas, gynimą.

Taigi teismų praktikoje suformulavus taisyklę, kad prokuroras gali ginti viešąjį interesą ir įstatymų tiesiogiai nenurodytais atvejais, prokuroro teisė kreiptis į teismą ginant viešąjį interesą tapo itin plati. Faktiškai prokuroras, remdamasis bendra jam suteikta teise, dėl viešojo intereso gynimo gali kreiptis visais atvejais, kai mano, jog pažeistas viešasis interesas.

2.2 Prokuroro vaidmuo ginant viešąjį interesą ir šio gynimo problematika

Plačiausius įgaliojimus viešojo intereso gynimo srityje turi prokuroras. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad „prokurorų, kaip valstybės pareigūnų įgaliojimai, teisės aktuose negali būti apibūdinami kaip jų subjektinė teisė, kurią jie gali įgyvendinti savo nuožiūra, šia teise jie gali pasinaudoti arba nepasinaudoti“.⁵² Todėl išlieka aktuali šios pareigos vykdymo kontrolės problema.

Prokuroras, gavęs skundą, pareiškimą ar kitą informaciją apie galimai pažeistą viešąjį interesą ir ją patikrinęs, gali atsisakyti kreiptis į teismą teikdamas, kad viešasis interesas nėra pažeistas.⁵³

Teisminiai ginčai kyla iš prokuroro diskrecijoje esančios teisės paduoti ieškinį ginant viešąjį interesą. Ši prokuroro teisė kyla iš mūsų Konstitucijos 118 straipsnio, kuris nurodo, kad prokuroras įstatymo nustatytais atvejais gina asmens, visuomenės ir valstybės teises bei teisėtus interesus. Šią prokuroro teisę detaliau reglamentuoja Prokuratūros įstatymo 19 straipsnio 1 dalis: „Prokurorai, nustatę asmens, visuomenės, valstybės teisių ir teisėtų interesų pažeidimą, viešąjį interesą gina įstatymų nustatytais atvejais ir tvarka pagal asmens, valstybės ar savivaldybių institucijos arba įstaigos pranešimą, pasiūlymą, pareiškimą, skundą arba savo iniciatyva, taip pat ir tais atvejais, kai kitų institucijų pareigūnai, tarnautojai ar jiems prilyginti asmenys, privalantys ginti šį interesą, nesiėmė priemonių pažeidimams pašalinti“.⁵⁴ Taip pat prokuroro teisė pareikšti ieškinį ginant viešąjį interesą nurodoma ir Civilinio proceso kodekso 49 straipsnio 1 dalyje.

Vis dėlto neaiškumų kelia pati „viešojo intereso“ sąvoka. Vertėtų paminėti, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. kovo 22 d. nutartyje teisėjų kolegija konstatavo, kad Civilinio proceso kodekso 49 straipsnio 1 dalies sąvoka „viešasis interesas“ turi būti aiškinama atsižvelgiant į įstatymų leidėjo ketinimus ir aptariamą normos tikslus. <...> įstatymų leidėjas viešąjį interesą supranta plačiai ir suteikia teisę prokurorui spręsti, yra konkrečiu atveju viešasis

⁵² Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 2006-06-15 nutarimas byloje Nr. 45/04.

⁵³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. balandžio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr.3K-3-143.

⁵⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 metų sausio mėnesio konsultacija.

interesas inicijuoti civilinę bylą, ar ne. Galutinai apie viešojo intereso buvimą ar nebuvimą sprendžia teismas, nagrinėjantis civilinę bylą, iškeltą pagal prokuroro ieškinį⁵⁵. Taigi, galutinį sprendimą dėl viešojo intereso sąvokos prasmės kiekvienu konkrečiu atveju priima teismas, todėl viešojo intereso sąvoka gali būti apibrėžiama kaskart vis kitaip ir tai leidžia manyti, kad aiškios ribos tarp viešojo intereso buvimo ir nebuvimo nubrėžti neįmanoma.

Dėl prokuroro, valstybės ir savivaldybių institucijų bei jų pareigūnų teisės ginti viešąjį interesą teisme didelių neaiškumų neįkyla. Konstitucijos 118 straipsnyje nustatyta, kad prokuroras įstatymo nustatytais atvejais gina asmens, visuomenės ir valstybės teises bei teisėtus interesus. Prokuratūros įstatymo 19 straipsnis apibrėžia prokurorų teises pareiškiant ieškinį teisme, neribojant jų kompetencijos konkrečiu atveju, o preziumavus viešojo intereso pažeidimą, taip pat numatyta jų pareiga ginti viešąjį interesą teisme.

Šaltinis: Nacionalinė teismų administracija

2 pav. Teismai ir prokuratūra: darbiniai santykiai

Ieškiniui pateikti Administracinių bylų teisenos įstatymas numato vieno mėnesio terminą. Kai viešąjį interesą gina prokuroras, terminas pradedamas skaičiuoti nuo tada, kai prokuroras turėjo ar galėjo turėti pakankamai duomenų, kurie leistų jam nuspręsti, jog viešasis interesas yra pažeistas. Prokuroras, gavęs prašymą, bet nebūdamas tikras, ar tikrai viešasis interesas yra pažeistas, ir nebūdamas konkrečios srities specialistu, išsiunčia paklausimus atsakingoms institucijoms ir tik gavęs atsakymus priima sprendimą kreiptis ar nesikreipti į teismą dėl viešojo intereso gynimo. Tačiau ne visada atsakymai būna pakankamai išsamūs, tik gavęs atsakymus papildančias pažymas prokuroras pradeda ruošti ieškinį. Teismas gali įžiūrėti,

⁵⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. kovo 22 d. nutartis.

kad prokuroras vilkino procesą ir medžiagą galėjo surinkti greičiau, kad prokuroras galėjo apsispręsti nelaukdamas pažymų patikslinimų ir t. t.

Vienoje byloje teismui užteko atkreipti dėmesį į prokuroro ranka įrašytą rezoliuciją – nurodymą pavaldiniams ruošti medžiagą teismui – prokuroras jau buvęs apsisprendęs ir būtent nuo tada turėjęs būti skaičiuojamas terminas ieškiniui paduoti. Prokuratūros įstatymo 19 straipsnio 2 dalis numato priemones, kurių prokuroras gali imtis, jei yra pagrindas manyti, kad pažeisti teisės aktų reikalavimai (prašyti iš asmenų dokumentų ir informacijos, pavesti valstybės institucijų, įstaigų vadovams ir pareigūnams atlikti patikrinimus, kviesti asmenis ir gauti jų paaiškinimus ir kt.).⁵⁶ Prokuroras, rinkdamas atitinkamus duomenis ir aiškindamasis, ar yra pagrindo kreiptis į teismą, šį klausimą turi išspręsti per įmanomai trumpesnę laiką. Jei būtų konstatuota, jog viešąjį interesą ginantis subjektas, turėdamas pagrindą manyti, kad priimant atitinkamą sprendimą galėjo būti pažeisti teisės aktų reikalavimai, dėlse atlikti jo kompetencijai priskirtus veiksmus ir kreipimuisi į teismą, ginant viešąjį interesą, reikalingus duomenis surinko per nepagrįstai ilgą terminą, tuomet terminas pareiškimui paduoti turėtų būti skaičiuojamas nuo tada, kai tokie duomenys turėjo ir galėjo būti surinkti. Ieškinį tikslinti pagal papildomai gautą medžiagą prokuroras gali ir vėliau, nagrinėjant bylą teisme, todėl pasitaikiusius pavėlavimus teikti ieškinį galima laikyti prokuratūros klaidomis, iš kurių reikia mokytis ir ateityje jų nekartoti. Aišku, svarbūs ir atsakingų institucijų prokuratūrai pateikiamų vertinimų objektyvumas bei išsamumas. Reikia neužmiršti, kad tai tos pačios institucijos, kurios laiku nesiėmė priemonių pažeidimams išvengti, o atskirais atvejais buvo suderinusios dabar ginčijamus teisės aktus – pačios yra kaltos dėl padarytų pažeidimų.

2.3 Teismų vaidmuo ginant viešąjį interesą ir Orhuso konvencijos taikymas

Viešojo intereso gynimui gali būti panaudotos įvairios civilinės, administracinės, baudžiamosios ir kt. teisinės priemonės, numatytos Lietuvos Respublikos įstatymuose ir Europos Sąjungos (ES) dokumentuose. Subjektų, privalančių ir / ar galinčių ginti viešąjį interesą, laukas yra platus – tai ir teisėsaugos institucijos, ir įvairios valstybinės kontrolės bei priežiūros tarnybos, ir nevyriausybinės organizacijos, ir atskiri fiziniai asmenys.

Lietuvos Respublikos įstatymai pagrindinį vaidmenį ginant viešąjį interesą skiria prokurorams, tačiau Administracinių bylų teisenos įstatymas nurodo ir daugiau tokių subjektų: valstybės kontrolės pareigūnams, kitoms valstybės institucijoms, įstaigoms, organizacijoms,

---

⁵⁶ Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo 19 str. // Valstybės žinios. 2003, Nr. 42-1919.

tarnyboms ar fiziniams asmenims.⁵⁷ Civilinio proceso kodeksas praplečia šį sąrašą ir į jį įtraukia ir teismus.

Pagal Lietuvos Respublikos Konstituciją teismai yra vienintelė institucija Lietuvoje, vykdanči teisingumą.⁵⁸ Taip pat teisėjai ir teismai, vykdydami teisingumą, yra nepriklausomi ir vadovaujasi tik įstatymu.⁵⁹

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (CPK) 42 str. 2 d. numatyta, kad teismas nepriima ieškovo ieškinio atsisakymo, atsakovo ieškinio pripažinimo ir netvirtina šalių taikos sutarties, jeigu tie veiksmai prieštarauja imperatyvioms įstatymų nuostatomis ar viešajam interesui. Teismui taip pat suteikta teisė taikyti laikinąsias apsaugos priemones, jei yra būtina apginti viešąjį interesą. Teismas taip pat gali ir panaikinti laikinąsias apsaugos priemones. Teismas taip pat turi teisę peržengti kasacinio skundo ribas, jeigu to reikalauja viešasis interesas.

CPK 5 str. 3 d. nurodo, kad valstybės ir savivaldybių institucijos įstatymų numatytais atvejais gali būti teismo įtraukiamos proceso dalyviais arba įstoti į procesą savo iniciatyva, kad duotų išvadą byloje, siekiant įvykdyti jiems pavestas pareigas, jeigu tai yra susiję su viešojo intereso gynimu. Tai reiškia, kad jeigu vyksta teismo procesas, kuris nėra inicijuotas kaip viešojo intereso gynimo procesas, teismas gali įtraukti į procesą ir institucijas, kurių išvada, teismo manymu, yra reikalinga dėl viešo intereso. Tokia nuostata užtikrina teismui galimybę, esant būtinybei, ginti interesą visais atvejais, net jeigu bylos nagrinėjimas susijęs su privačių asmenų tarpusavio santykiais. Teismas, nagrinėdamas konkrečias bylos aplinkybes, žinodamas konkrečius bylos faktus, gali pats aiškiai ir tiksliai identifikuoti yra, ar nėra būtinybė ginti viešąjį interesą. Jeigu tokia būtinybė yra, teismui suteikiamos priemonės tokį interesą apginti.

Vis dažniau teisinėje arenoje pasigirsta nuomonių, kad tokiu atveju, kai teismas imasi ginti viešąjį interesą, susiduriama su neatitikimu, nes teismai, kaip teisingumą vykdanči institucija, negali vykdyti jokių kitų funkcijų, tokių kaip prokuroro, valstybės advokato, nes tai daro teismą šališką. Tokios nuomonės suponuoja teiginį, kad teismas vis dėlto nėra viešojo intereso gynėjas. Teismo funkcijos procese – viešojo intereso pažeidimo konstatavimas arba tam tikrų procesinių veiksmų, siekiant išvengti tokių pažeidimų procese, atlikimas.

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto dekanas, profesorius, habilituotas daktaras Vytautas Nekrošius šioje situacijoje yra pasiūlęs vadovautis Lenkijos ar Prancūzijos praktika, kada teismas, matydamas, kad byla susijusi su viešuoju interesu, siunčia prokuratūrai medžiagą, kuri ir sprendžia, ginti ar neginti viešąjį interesą, stoja į teismo procesą kaip jo šalis ir gina arba negina.⁶⁰

⁵⁷ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 5 str. 3 d. 3 p.

⁵⁸ Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 str. // Valstybės žinios, 1992, Nr. 33-1014.

⁵⁹ Ten pat.

⁶⁰ V. Nekrošius. Ar teismas yra viešąjį interesą ginantis subjektas // Pozicija. 2011, Nr. 2, P. 13.

Taigi teismo, kaip teisingumo vykdančios nešališkos institucijos, misija neleidžia jam aktyviai dalyvauti viešojo intereso gynime. Teismas gali tik prie to prisidėti.

Jungtinių Tautų Europos ekonominės komisijos (JTO EEK) Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais (Orhuso konvencija) buvo priimta ir galioja Lietuvoje nuo 2002 m. balandžio 28 d. kaip tarptautinė sutartis, o nuo 2005 m. vasario 17 d., kai Konvencijos šalimi tapo Bendrija, - kaip neatsiejama ES teisės dalis.⁶¹ Tačiau visos nuostatos į Lietuvos įstatymus dar neperkeltos.

Lietuvos visuomenės nariai – fiziniai asmenys ir skatinančios aplinkos apsaugą visuomeninės organizacijos – nuo Orhuso konvencijos⁶² įsigaliojimo bando įgyvendinti šios konvencijos suteiktas teises. Pagal Konvenciją tinkama aplinkos apsauga būtina žmonių gerovei ir pagrindinėms žmogaus teisėms užtikrinti, įskaitant ir teisę į gyvybę, o kiekvienas asmuo turi teisę gyventi tinkamoje jo sveikatai bei gerovei aplinkoje, bei privalo tiek pats, tiek kartu su aplinkiniais kartu saugoti aplinką, gerinti jos būklę dėl dabartinių ir būsimų kartų gerovės. Ši konvencija nustato konkrečias visuomenės procedūrinės teises: gauti informaciją apie aplinką, dalyvauti priimant sprendimus ir kreiptis į teismus aplinkos klausimais.⁶³ Pastarasis ramstis leidžia visuomenei apskusti valstybinių institucijų sprendimus arba neveikimą, kuriais buvo pažeistos dvi pirmosios teisės arba su aplinka susiję sprendimai.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (KT) viešąjį interesą apibūdina kaip ne bet kokią teisėtą asmens ar grupės asmenų interesą, o tik tokį, kuris atspindi ir išreiškia pamatines visuomenės vertybes, kurias įtvirtina, saugo ir gina Konstitucija.⁶⁴

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas yra pasisakęs dėl bendruomenių teisės kreiptis į teismą ginant viešąjį interesą aplinkosaugos srityje pagal Orhuso konvenciją (Lietuvos Respublikos Seimas šią konvenciją ratifikavo 2001 m. spalio 31 d.). Visuomeninių organizacijų teisė, kreiptis į teismus ginant viešąjį interesą aplinkosaugos srityje, yra reglamentuota Orhuso konvencijos 9 str. 2 d. Visuomeninės organizacijos, padedančios spręsti aplinkosaugos problemas ir veikiančios pagal nacionalinių įstatymų reikalavimus, turi teisę kreiptis į administracinį teismą ginant viešąjį interesą aplinkosaugos srityje, jeigu tai gali turėti didelį poveikį aplinkai. Galinčių turėti didelį poveikį aplinkai veiklos rūšių sąrašas pateiktas Orhuso konvencijos I priede ir tik dėl šiame veiklos rūšių sąrašė išvardintų veiklos rūšių visuomeninė organizacija gali kreiptis į teismą, gindama viešąjį interesą aplinkosaugos srityje. Kreipimasis į

⁶¹ <http://www.unece.org/env/pp/treatytext.html>, žiūrėta: 2011-10-01.

⁶² Orhuso konvencija kaip Seimo ratifikuota Lietuvos Respublikos tarptautinė sutartis įsigaliojo 2002 m. balandžio 28 d.

⁶³ Lanceiro, Rui, The Review of Compliance with the Aarhus Convention of the European Union, In: *Global Administrative Law and Comparison*, Editors: Edoardo Chiti and Bernardo Gioglio Mattarella, Springer-Verlag Berlin Heidelberg, 2011, P. 43.

⁶⁴ Trumpulis U. Žmogaus individualūs interesai kaip viešojo intereso pagrindas: MRU archyvas, Teisės fakulteto Administracinės teisės ir proceso katedra, 2010, P. 127.

administracinį teismą aplinkosaugos srityje reiškia, kad toks kreipimasis turi būti susijęs su aplinkosaugos elementais: oru, atmosfera, vandeniui, dirvožemiui, žeme, kraštovaizdžiu, gamtos objektais, biologine įvairove.⁶⁵

Orhuso konvencija, pripažindama suinteresuotos visuomenės galimybę ginti pažeistas teises, draudžia už šią veiklą persekioti, bausti arba kitais būdais varžyti. Pastaroji nuostata netaikoma tik teismų įgaliojimams priteisti atlyginti pagrįstas teismo išlaidas. Valstybės narės privalo užtikrinti atitinkamą teisinę visuomenės apsaugą. Daugelis šalių gina visuomenės narius nuo vadinamųjų strateginių bylų prieš visuomenės dalyvavimą (ang. SLAPP). Tačiau Lietuvos įstatymais šios teisės nepakankamai arba visai neužtikrinamos.

Valstybės institucijų, taip pat ir Aplinkos ministerijos ir savivaldybių pareigūnų teisės ginti viešąjį interesą nustatytos jų statusą reglamentuojančiuose įstatymuose ir teisės aktuose. Nepaisant to Aplinkos apsaugos įstatyme tikslinga nustatyti atvejus, kai prokuroras, valstybės ir savivaldybių institucijų pareigūnai ne tik turi teisę, bet ir privalo pareikšti ieškinį teismui gindami viešąjį interesą aplinkosaugos ginčiuose. Tuomet būtų išvengta bereikalingų ginčų ir neaiškumų administracinėje ir teisminėje praktikoje. Tačiau subjektų, turinčių teisę ginti viešąjį interesą aplinkosaugos ginčiuose, klausimu Lietuvos įstatymai iki šiol nesuderinti su Konvencija „Dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismą aplinkosaugos klausimais“ (toliau – Orhuso konvencija), taip pat Europos Parlamento ir Tarybos 2004 m. balandžio 21 d. direktyva 2004/35/ET „Dėl atsakomybės už aplinkos apsaugą siekiant išvengti žalos aplinkai ir ją ištaisyti (atlyginti)“.⁶⁶ Juose teisė ginti viešąjį interesą administracine ar teismine tvarka pripažįstama visiems visuomenės atstovams, fiziniams ir juridiniams asmenims, suinteresuotiems aplinkos apsauga, nebūtinai siejant tai su jų subjektinių teisių ir teisėtų interesų pažeidimu. Orhuso konvencijos 1 straipsnyje rašoma, kad „kiekviena šalis, vadovaudamasi šios Konvencijos nuostatomis, užtikrina teisę gauti informaciją, visuomenei dalyvauti priimant sprendimus bei teisę kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais, kad būtų apsaugota kiekvieno dabartinės kartos ir būsimų kartų žmogaus teisė gyventi palankioje jo sveikatai ir gerovei aplinkoje“. Konvencijoje išaiškinta, kad „visuomenė“ – tai vienas arba daugiau fizinių ar juridinių asmenų ir pagal nacionalinius įstatymus – jų asociacijos, organizacijos arba grupės, o „suinteresuota visuomenė“ – tai visuomenė, kuriai daro arba gali daryti įtaką aplinkosaugos srityje priimami sprendimai arba kuri yra suinteresuota sprendimo priėmimo procesu. Pagal šį apibrėžimą nevyriausybinės organizacijos, padedančios spręsti aplinkosaugos problemas ir veikiančios pagal nacionalinius reikalavimus, laikomos suinteresuotomis organizacijomis. Konvencijos 9 straipsnio 3 dalyje nurodyti du kriterijai,

⁶⁵ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. spalio 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A10-1775/2006; 2004 m. sausio 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A3-11-2004.

⁶⁶ <http://www.unece.org/env/pp/treatytext.html>, žiūrėta: 2011-10-10.

kuriais remiantis visuomenės atstovai gali ginti viešąjį interesą administracine arba teismine tvarka: a) rodantys pakankamą suinteresuotumą, nesiejant to su jų subjektinių teisių arba interesų pažeidimu arba b) kaip alternatyva, manantys, kad buvo pažeista kokia nors jų teisė. Be to, Konvencijos 9 straipsnio 3 dalis įpareigoja kiekvieną šalį užtikrinti, kad visuomenės atstovai, atitinkantys nacionaliniuose įstatymuose numatytus kriterijus, jeigu jie numatyti, galėtų administracine arba teismo tvarka kreiptis ne tik dėl valstybės institucijų, bet ir dėl privačių asmenų, pažeidžiančių nacionalinių įstatymų nuostatas, susijusias su aplinkosauga, veikimo arba neveikimo užginčijimo. Panašiai teisę ginti viešąjį interesą, kai aplinkai padaryta žala arba yra reali grėsmė, kad tokia žala gali kilti ateityje, reglamentuoja ir minėta ES direktyva 2004/35/ET, tiksliai joje vietoj sąvokos „suinteresuota visuomenė“ vartojama sąvoka „suinteresuoti fiziniai arba juridiniai asmenys“. Dėl Orhuso konvencijos ir minėtos ES direktyvos nuostatų aiškinimo dalyje, kai pažeistos visuomenės dalies, fizinių ir juridinių asmenų teisės ir teisėti interesai aplinkosaugos santykiuose, didesnių neaiškumų nekyla, nes jos atitinka Lietuvos įstatymus. Tokių suinteresuotų subjektų skundai ir pareiškimai administracine arba teismine tvarka nagrinėjami vadovaujantis Administracijos teisenos įstatymo ir CPK nuostatomis, įpareigojančiomis kartu ginti ir viešąjį interesą. Nors sąvokos „suinteresuoti asmenys“ Lietuvos įstatymai konkrečiai neapibrėžė, teisinėje literatūroje pareikšta nuomonė, kad toks interesas gali būti privatus arba viešasis, materialinis arba procesinis.⁶⁷ Problemiškas yra Orhuso konvencijos 9 straipsnio 3 dalies, kuri numato suinteresuotų visuomenės atstovų teisę administracine arba teismo tvarka užginčyti ne tik valstybės institucijų, bet ir privačių asmenų veiksmus arba neveikimą, kurie pažeidžia nacionalinių įstatymų nuostatas aplinkosaugos srityje, taikymas. Teisminė praktika ir teisės doktrina aiškiai ir vienareikšmiškai į tuos klausimus neatsako.

Pvz., Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, 2012 m. sausio 4 d. išnaginėjęs kasacinę bylą dėl nuosavybės teisių atkūrimo į Biržų pilies kultūrinio rezervato teritorijoje esančią žemę, savo nutartyje išaiškino, kad kiekviena valstybės institucija jai pavestose srityje privalo ginti viešąjį interesą, net jei ši teisė taip pat priskirta prokurorams.⁶⁸

Teismas išaiškino, kad teisiškai nepagrįsta teigti, kad ieškovas, pareiškęs ieškinį kaip valstybės įgaliota institucija iš jai pavestos veiklos srities, neturi teisės ginti viešojo intereso. Ta aplinkybė, kad viešojo intereso toje pačioje srityje gynimas pagal įstatymus gali būti priskirtas ir kitoms valstybės institucijoms (prokuratūrai ar kt.), nesusiaurina konkrečios valstybės institucijos teisių ir neriboja jos specialiojo teismo.⁶⁹

---

⁶⁷ Mikelėnas, V. *Civilinis procesas. Pirmoji dalis*. Vilnius: Justitia, 1997, P. 121–122.

⁶⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012-01-05 nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-109/2012.

⁶⁹ Ten pat.

2.4 Valstybinių institucijų ir nevyriausybinių organizacijų vaidmuo viešojo intereso gynimo procese

Prokuroro dalyvavimas valstybiniame valdyme neišsprendžia visų problemų, susijusių su viešojo intereso apsauga ir gynimu. Tai, viena vertus, lemia biurokratinę prokuratūros struktūrą, jos suaugimas su vykdomąja valdžia, kita vertus - viešojo intereso įvairovė. Yra nepaprastai daug įvairių socialinių sluoksnių ir grupių interesų pačiose įvairiausiose srityse - aplinkos apsaugos, švietimo, įmonių veiklos, vartojimo, konkurencijos bei daugelyje kitų. Esant tokiai viešojo intereso įvairovei viena valstybės institucija nepajėgia aprėpti visų problemų, o kartais - jų net negali žinoti. Viešojo intereso išplitimas sudaro sąlygas jų apsaugos tobulinimo klausimus spręsti dviem būdais. Pirma, skatinant privačią iniciatyvą ginti viešąjį interesą ir, antra, didinant valstybinių, viešųjų institucijų, ginančių viešąjį interesą, skaičių.⁷⁰

Tokiu būdu stiprinti viešojo intereso apsaugą valstybes netiesiogiai įpareigoja ir tarptautiniai teisės aktai. Tarptautinio ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių pakto (toliau – Paktas) 2 straipsnio 1 dalis teigia, kad kiekviena valstybė, šio Pakto dalyvė, įsipareigoja tiek savo pastangomis, tiek tarptautinės pagalbos ir bendradarbiavimo būdu, ypač ekonomikos ir technikos srityse, visais savo turimais ištekliais imtis priemonių ir, svarbiausia, įstatyminių, kad visais tinkamais būdais garantuotų, kad laipsniškai būtų visiškai įgyvendintos šiame Pakte pripažintos teisės. JTO Ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių komitetas, komentuodamas šį Pakto straipsnį, pažymėjo, kad viena iš priemonių įgyvendinti Pakte numatytas teises yra valstybinių, žmogaus teises ginančių, institucijų veikla. Tokios institucijos turi vaidinti svarbų vaidmenį skatinant ir užtikrinant visų žmogaus teisių nedalumą ir tarpusavio priklausomybę.⁷¹

Viešojo intereso gynimas daugeliu atveju yra pakankamai komplikuoti sritis, susijusi su tam tikrais konfliktais. Pasitaiko atveju, kai viešasis interesas nukenčia todėl, kad visuomenėje esama pasyvumo, baimės dėl galimų pasekmių dėl viešojo intereso labo.⁷²

Diskusijos, kaip užtikrinti viešojo intereso gynimą, nepraranda aktualumo ir aktyvėjant pilietinei visuomenei, jos įgauna aštresnį pobūdį. Pilietinė visuomenė reiškia nuomonę, kad viešasis interesas nepakankamai ginamas vartotojų teisių, teritorijų planavimo, kultūros paveldo apsaugos, asmens duomenų teisinės apsaugos ir aplinkos apsaugos srityse.

Pagal 1998 m. Orhuso Konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais 2 str. 5 d.,

⁷⁰ Mikelėnas V. Civilinis procesas pirmoji dalis // Vilnius: Justitia, 1997, P. 214.

⁷¹ The role of national human rights institutions in the protection of economic, social and cultural rights: 14/12/98. E/C.12/1998/25, CESCR General Comment 10. (General Comments) // <http://www.unhcr.ch/tbs/doc.nsf/385c2add1632f4a8c12565a9004dc311/af81bf2fed39cec1802566d50052f53b?OpenDocument>, žiūrėta: 2011-08-10.

⁷² Public Interest Disclosure Act, 1998, <http://legislation.gov.uk/ukpga/1998/23>, žiūrėta 2012-01-04.

9 str. 2 d. normas ir Administracinių bylų teisenos įstatymo 5 str. 3 d. 3 p. ir 56 str. 1 d. nurodytas teisės normas yra akivaizdu, kad suinteresuotos visuomeninės organizacijos, padedančios spręsti aplinkosaugos problemas, veikiančios pagal nacionalinių įstatymų reikalavimus, turi teisę ginti viešąjį interesą kreipiantis į administracinę teisimą aplinkosaugos srityje.

Lietuvos įstatymų leidėjas ilgą laiką įstatymuose teisės ginti viešąjį interesą nenumatė visuomeninėms organizacijoms, ir ypačingai – aplinkosaugos srityje. Nei Asociacijų įstatymas, nei Statybos įstatymas, nei Teritorijų planavimo įstatymas, nei kiti Lietuvos Respublikos įstatymai asociacijoms teisės ginčyti viešojo administravimo subjektų priimtus sprendimus, pasinaudojant viešojo intereso gynimo institutu, nenumatė.

Šiame kontekste reikėtų pasakyti, kad visuomeninių organizacijų nariai administraciniuose teismuose savo teises gali ginti dalyvaudami kaip pareiškėjai, ir, jei tai neprieštarauja teisės normoms, įgaliojant (pavedant) jas atstovauti tam tikrai organizacijai.

Nors administraciniai teismai teisminės gynybos teisę interpretuoja plačiai, tačiau galiojantis teisinis reguliavimas nėra pakankamas, kad vieningai ir efektyviai būtų įgyvendinama visuomeninių organizacijų teisė ginti viešuosius interesus. Todėl ypatingai palankiai vertintinas Aplinkos apsaugos įstatymo 7 straipsnio 2 dalies pakeitimas, numatantis, kad suinteresuota visuomenė turi teisę Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teisimą dėl viešojo intereso gynimo, užginčijant sprendimų, veiksmų ar neveikimo aplinkos ir jos apsaugos bei gamtos išteklių naudojimo srityje materialinį ar procesinį teisėtumą, kuris įsigaliojo nuo 2010 m. birželio 17 d.⁷³

Kreipimasis į teisimą su pareiškimu kito asmens teisėms ar viešajam interesui apginti yra dispozityvumo principo išimtis. ABTĮ 56 str. taip pat numatyta, kad tik įstatymų nustatytais atvejais prokuroras, administravimo subjektai, valstybės institucijos, įstaigos, organizacijos, tarnybos ar fiziniai asmenys gali kreiptis į teisimą su pareiškimu, kad būtų apgintas viešasis interesas arba apgintos valstybės, savivaldybės ir asmenų teisės bei įstatymų saugomi interesai. Paprastai atvejai, kai institucijos bei kiti asmenys gali kreiptis į teisimą dėl viešojo intereso ginimo, yra numatyti materialinės teisės šaltiniuose, pavyzdžiui, norminiuose aktuose (įstatuose, nuostatuose ir pan.), reguliuojančiuose atitinkamų valstybės ar savivaldybių institucijų bei kitų asmenų veiklą ir kompetenciją. Lietuvoje, pagal galiojančius teisės aktus, šios valstybės bei savivaldybės institucijos bei kiti asmenys turi įgaliojimus ginti viešąjį interesą.

Administracinių ginčų komisijos. Komisijos įsteigtos vykdančios Lietuvos Respublikos Administracinių bylų teisenos įstatymo ir administracinių ginčų komisijų įstatymus ir vykdo

---

⁷³ Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo 1, 7, 8, 9 straipsnių, II skyriaus pavadinimo ir priedo pakeitimo ir papildymo įstatymas Nr. XI-858 (2010 m. gegužės 28 d.) // Valstybės žinios. 2003, Nr. 8-1031.

funkcijas, numatytas šiuose įstatymuose, kaip išankstinės ne teismo tvarka administracinius ginčus nagrinėjančios – kvaziteisminės institucija. Pavyzdžiui, Vyriausioji administracinių ginčų komisija sprendžia ginčus kai centriniai valstybinio administravimo subjektai (ministerijos, departamentai, inspekcijos), jų tarnautojai ir pareigūnai atsisako ar vilkina įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatyta tvarka bei terminais tvarkyti įmonių reikalus viešojo administravimo srityje arba nesuteikia pareiškėjų prašomos ir jiems teiktinos informacijos. Vyriausiosios administracinių ginčų komisijos, apskričių administracinių ginčų komisijų ir savivaldybių visuomeninių administracinių ginčų komisijų veiklą reglamentuoja Lietuvos Respublikos administracinių ginčų komisijų įstatymas.⁷⁴

Aplinkos apsaugos institucijos. Lietuvoje pagal galiojančius teisės aktus šios valstybės ir savivaldybių institucijos bei ir kiti asmenys turi įgaliojimų ginti viešąjį interesą ir civilinio proceso tvarka teisme. Aplinkai padaroma žala neabejotinai yra visos visuomenės ir valstybės interesas, todėl aplinkos apsaugos srityje teisė ginti viešąjį interesą suteikta daugeliui institucijų.

Viena iš tokių institucijų yra Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija. Ji turi teisę pareikšti ieškinius juridiniams ir fiziniams asmenims, teršiantiems aplinką ir neracionaliai naudojantiems gamtos išteklius (taip pat miškai, laukinės gyvūnijos ir augalijos ištekliai), neatkuriantiems jų nustatyta tvarka, neteisėtai naudojantiems, žalojantiems ar naikintiems laukinius gyvūnus ir augalus, gamtinius kraštovaizdžio kompleksus ir objektus, pažeidžiantiems cheminių medžiagų bei preparatų ir atliekų tvarkymo reikalavimus.⁷⁵

Tokią teisę taip pat turi ir Valstybinė aplinkos apsaugos inspekcija prie Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos. Ji gali pateikti ieškinius fiziniams ir juridiniams asmenims dėl aplinkai padarytos žalos atlyginimo.⁷⁶

Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnai, išaiškinę aplinkai padarytą žalą ir, jeigu žala nebuvo atlyginta savanoriškai, privalo pateikti ieškinį dėl padarytos aplinkai žalos atlyginimo.⁷⁷

Valstybiniai saugomų teritorijų pareigūnai ir Vyriausybės įgaliotos institucijos turi teisę paduoti teismui ieškinius dėl saugomoms teritorijoms ar paveldo objektams padarytos žalos atlyginimo.⁷⁸

Valstybiniai miškų pareigūnai turi teisę pareikšti ieškinius dėl neteisėta veika padarytos žalos atlyginimo, kai žala yra padaroma miškui, kaip aplinkos objektui.⁷⁹

⁷⁴ Lietuvos Respublikos administracinių ginčų komisijos įstatymas // Valstybės žinios. 1999, Nr. 13-310.

⁷⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. vasario 20 d. nutarimas Nr. 260 „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 20-766.

⁷⁶ Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. gruodžio 24 d. įsakymas Nr.717 „Dėl Valstybinės aplinkos apsaugos inspekcijos ir regionų aplinkos apsaugos departamentų nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2004, Nr. 8-192.

⁷⁷ Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 72-3017.

⁷⁸ Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymas // Valstybės žinios. 2001, Nr. 108-3902.

Lietuvos geologijos tarnyba prie Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos turi teisę pareikšti ieškinius juridiniams ir fiziniams asmenims, neracionaliai ar neteisėtai naudojantiems žemės gelmes, kitaip pažeidžiantiems nustatytus žemės gelmių naudojimo reikalavimus.⁸⁰

Atskirai gali būti išskirta institucijų grupė, kurios turi teisę kreiptis į teismą dėl administracinių aktų (leidimų, licencijų) panaikinimo, sandorių nutraukimo, pan. Paminėtinos savivaldybių administracijų Vaiko teisių tarnybos (kreipiasi į teismą dėl tėvystės nustatymo, laikino ar neterminuoto tėvų valdžios apribojimo), Aplinkos ministerijai pavaldūs regioniniai aplinkos apsaugos departamentai, Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija.

Šios institucijos, būdamos teisės aktų įgaliotos vykdyti administracinę aplinkos apsaugos, teritorijų planavimo, statybų priežiūrą, neefektyviai išnaudoja turimus įgaliojimus stabdyti leidimų ar licencijų neatitinkančią veiklą, duoti subjektams privalomus nurodymus, o jų nesilaikant, kreiptis į teismą dėl leidimų (licencijų) panaikinimo, neteisėtų administracinių aktų panaikinimo.

Pvz., Generalinėje prokuratūroje buvo gautas Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prašymas ginti viešąjį interesą ir teikti ieškinį dėl neteisėtų statybų miško žemėje ir saugomoje teritorijoje (Brusovankos kaimas, Zarasų rajonas).⁸¹ Statybų priežiūra yra šios inspekcijos veiklos sritis, todėl neracionalu, kai specializuota institucija, pagal kompetenciją atlikusi tyrimą ir pateikusi teisinį vertinimą, neatlieka darbo iki galo – nesiima veiksmų neteisėtumui pašalinti, o perduoda šį darbą prokurorui. Maža to, prašymas ginti viešąjį interesą buvo perduotas be medžiagos, todėl buvo neefektyviai eikvojamas prokuroro darbo laikas išreikalaujant dokumentus iš pareiškėjo. Surinkus dokumentus, kilo specifinių, su statyba susijusių, fakto klausimų, dėl kurių inspekcija buvo paprašyta paskirti specialistą. Tenka apgailestauti, kad prašymą pateikusi inspekcija vangiai bendradarbiavo prokuroro tyrime. Po užtrukusio tyrimo buvo pateiktas prokuroro ieškiny su reikalavimais panaikinti neteisėtus administracinius aktus ir pašalinti neteisėtos statybos saugomoje teritorijoje ir miško žemėje padarinius – nugriauti statinius statytojo lėšomis.

Paminėtini Generalinės prokuratūros prokurorų parengti prašymai administraciniams teismams dėl neteisėtai išduotų taršos leidimų. Vienu atveju prašymas pateiktas pagal Jašiūnų kaimo bendruomenės (Šalčininkų r.) skundą dėl įmonės „P.“, užsiimančios atliekų deginimu,

---

⁷⁹ Lietuvos Respublikos miškų įstatymas // Valstybės žinios. 2001. Nr. 35-1161.

⁸⁰ Lietuvos Respublikos žemės gelmių įstatymas // Valstybės žinios. 2001. Nr. 35-1164; Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. birželio 14 d. įsakymas Nr. 316 „Dėl Lietuvos geologijos tarnybos prie Aplinkos ministerijos nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2002. Nr. 81-3494.

⁸¹ Petravičienė S., Viešojo intereso gynimo problemos // <http://www3.lrs.lt/pls>, žiūrėta: 2012-02-01.

veiklos.⁸² Prokuroras nustatė, kad leidimas įmonei išduotas neatlikus poveikio aplinkai vertinimo, nenustačius sanitarinių apsaugos zonų ribų.⁸³

Kitu atveju prašymas pateiktas pagal Kalvarijų m. bendruomenės skundą dėl UAB „S.“ (užsiima kiaulininkyste) veiklos. Prokuroro tyrimo metu nustatyta, kad taršos leidimas įmonei išduotas neatlikus poveikio aplinkai vertinimo.⁸⁴

Abiem nurodytais atvejais pareigų taršos leidimų išdavimo ir kontrolės srityje nevykdė Aplinkos ministerijai pavaldūs Vilniaus ir Marijampolės regioniniai aplinkos apsaugos departamentai.

Kaip teisinis nesusipratimas vertintina Statybos įstatymo 23 str. 30 p. nuostata, numatanti Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos ar statinio saugos ir paskirties valstybinės priežiūros institucijų teisę dėl statybą leidžiančio dokumento galiojimo panaikinimo kreiptis į prokuratūrą, o ne į teismą, jeigu yra pažeistas viešasis interesas (nuostata perkelta ir į Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos nuostatus kaip 8.1². punktas).

Pažymėtina, kad, greta įstaigų ir institucijų vengimo imtis viešojo intereso gynimo priemonių, prokuroro praktikoje susiduriama ir su nepateisinamu įstaigų, įtrauktų į prokuroro inicijuotą bylą trečiaisiais asmenimis, procesiniu pasyvumu.

Pvz., Generalinėje prokuratūroje gavus Lietuvos Respublikos Seimo nario raštą, kuriame keliami žemės sklypų suformavimo ir nuomos Vilniaus pilių valstybinio kultūrinio rezervato teritorijoje teisėtumo klausimai ir prašoma ginant viešąjį interesą imtis veiksmų, kad būtų panaikintos žemės sklypų nuomos sutartys, nustatyta, kad Vilniaus pilių valstybinio kultūrinio rezervato teritorijoje neteisėtais Vilniaus miesto valdybos ir Vilniaus apskrities viršininko administraciniais aktais buvo išnuomoti ir perduoti panaudai žemės sklypai bei nustatyta kita žemės paskirtis.⁸⁵ Teisės aktuose imperatyviai įtvirtinta, kad rezervatų žemė gali būti tik konservacinės paskirties ir šią paskirtį draudžiama keisti. Prokuroras ieškiniu reikalavo pripažinti nurodytus administracinius aktus ir sklypų nuomos bei panaudos sutartis negaliojančiais. Trečiuoju asmeniu į procesą įtraukta Vilniaus pilių valstybinio kultūrinio rezervato direkcija - biudžetinė įstaiga, kuri, pagal Kultūros ministro patvirtintus nuostatus, organizuoja Kultūrinio rezervato veiklą, užtikrina jo apsaugą ir naudojimą pagal paskirtį. Pirmosios instancijos Vilniaus apygardos teismas ieškinį tenkino iš dalies – pripažino negaliojančiais administracinius aktus, bet ne nuomos ir panaudos sutartis. Toks teismo sprendimas neleidžia Vilniaus pilių valstybinio kultūrinio rezervato direkcijai vykdyti jai

⁸² Petravičienė S., Viešojo intereso gynimo problemos // <http://www3.lrs.lt/pls>, žiūrėta: 2012-02-01.

⁸³ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. balandžio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-357-1/2009.

⁸⁴ Petravičienė S., Viešojo intereso gynimo problemos // <http://www3.lrs.lt/pls>, žiūrėta: 2012-02-01.

⁸⁵ Ten pat.

nustatytų uždavinių visoje rezervato teritorijoje, todėl turėtų direkcijos netenkinti. Nepaisant to, direkcija priėmė sprendimą neteikti apeliacinio skundo ir nesiekti nuomos ir panaudos sandorių pripažinimo negaliojančiais. Viešojo intereso gynimo aspektu toks įstaigos požiūris nesuprantamas ir nepateisinamas, nes rodo, kad įstaiga nededa reikiamų pastangų pašalinti teises kliūtis, trukdančias įgyvendinti įstaigos uždavinius, t. y. nesiekia veikti efektyviai. Susiklosto paradoksali situacija, kai prokuroras yra labiau suinteresuotas saugomos teritorijos apsauga nei tam tikslui įsteigta įstaiga.

Apibendrinant pasakytina, kad būtina sąlyga efektyviam viešojo intereso gynimui yra efektyvus specializuotų institucijų (įstaigų) turimų teisių, tame tarpe ir teisės kreiptis į teismą, realizavimas turimos kompetencijos ribose visais atvejais, nustačius pažeidimus. Modelis, kai viešąjį interesą gina tik prokuroras, neužtikrina nuoseklus viešojo intereso gynimo visose teisinių santykių srityse.

Tokią nuomonę yra išreiškusi ir Prezidentė Dalia Grybauskaitė. 2010 m. lapkričio 5 d. vykusioje institucijų atstovų diskusijoje viešojo intereso gynimo klausimais Prezidentė išsakė nuostatą, kad viešojo intereso gynimas neturi būti tik prokuratūros pareiga.⁸⁶ Prezidentės teigimu, už viešojo intereso gynimą turėtų būti atsakingi ne tik prokurorai, bet ir specializuotos, konkrečioje srityje veikiančios institucijos, todėl reikia išplėsti ratą asmenų ir organizacijų, galinčių ginti viešąjį interesą.⁸⁷

Tenka apgailestauti, kad ir toliau stebimos tendencijos kiek įmanoma atsisakyti viešojo intereso gynimo funkcijų, perkeltiant šią pareigą prokurorui. Pvz., Žemės ūkio ministerija yra parengusi Vyriausybės nutarimo pataisas, kurias priėmus Nacionalinė žemės tarnyba nebebūtų viešojo intereso gynimo subjektas valstybinės žemės valdymo, naudojimo, disponavimo santykių srityje. Projekte motyvuojama, kad pati Nacionalinė žemės tarnyba yra sprendimų ir sandorių dėl valstybinės žemės subjektas ir panaikintų apskričių viršininkų administracijų teisių perėmėjas. Neatsižvelgiama, kad Žemės įstatyme nurodytas valstybinės žemės patikėtinių ratas – savivaldybės, Valstybinės žemės fondas, Valstybės turto fondas, kt., dėl kurių neteisėtų sprendimų ir sandorių Nacionalinė žemės tarnyba išlieka Vyriausybės įgaliota institucija atstovauti valstybei bylose dėl sprendimų, susijusių su valstybinės žemės perleidimu, mainais, nuoma ar perdavimu naudotis neatlygintinai, priimtų pažeidžiant įstatymų ir kitų teisės aktų reikalavimus, panaikinimo, šių sprendimų pagrindu sudarytų žemės sandorių pripažinimo negaliojančiais ir sandorių dėl valstybinės žemės, kai kita šalis nevykdo sandorio sąlygų, pripažinimo negaliojančiais ar nutraukimo prieš terminą (Žemės įstatymo 32 str. 2 d. 5 p.).

---

⁸⁶ Viešojo intereso niekas negina // ELTA, <http://www.kasdien.lt/Pradzia/Naujienos/Lietuvoje/Viesojo-intereso-niekas-negina>, žiūrėta: 2011-06-02.

⁸⁷ Ten pat.

Išanalizavus viešojo intereso gynimo problemas, identifikuotinos šių problemų priežastys. Išskirtinos šios pagrindinės priežastys:

1. Viešojo administravimo institucijų veiklą reglamentuojančiuose aktuose (tiek įstatymuose, tiek įstatymus lydinčiuosiuose) nėra aiškiai įtvirtinta institucijų pareiga ginti viešąjį interesą jų kompetencijos srityse.

2. Nenustatyta teisinė atsakomybė už institucijų pareigūnų, tarnautojų, institucijų vadovų neveikimą, pasireiškiantį pareigos ginti viešąjį interesą nevykdymu (nesiimant pagal kompetenciją turimų priemonių viešojo intereso pažeidimams pašalinti), ar už netinkamą pareigos vykdymą (delsiant, taikant neefektyvias priemones).

Atitinkamomis teisės aktų pataisomis pašalinus nurodytas priežastis, būtų priartėta prie siekiamybės – nuoseklaus, savalaikio, efektyvaus viešojo intereso gynimo visose teisinių santykių srityse, racionaliai išnaudojant turimus institucijų išteklius.

Į viešojo intereso gynybą įvairiomis formomis taip pat gali būti orientuota ir įvairių kontrolierių, ombudsmenų ir kt. specializuotų valstybės institucijų ar pareigūnų veikla - pavyzdžiui, Lenkijos valstybinė Konkurencijos ir vartotojų apsaugos tarnyba, veikdama viešojo intereso sumetimais, kelia administracines bylas dėl kolektyvinių vartotojų interesų pažeidimų.⁸⁸ Tuo tarpu Švedijos Vaikų ombudsmenas neturi plačių kontrolės įgaliojimų ir negali kištis į konkrečias bylas, tačiau viešąjį interesą gina atvirų debatų, informacijos skleidimo, pasiūlymų teikimo valdžios institucijoms ir pan. formomis.⁸⁹

Daugelyje šalių įvairios nevyriausybinės organizacijos (vartotojų teisių gynimo, aplinkos apsaugos ir t.t.) aktyviai veikia, keldamos klausimus, susijusius su vienais ar kitais viešojo intereso aspektais ir darydamos poveikį vyriausybėms, kad šis interesas nebūtų ignoruojamas ar pažeidžiamas. Jos gali imtis ir teisinių priemonių, pvz., teikti skundus ar ieškinius, kad būtų apgintas tam tikras viešasis interesas, taip pat - teikti teisinę pagalbą tokius skundus ar ieškinius pateikiantiems subjektams. Tokios organizacijos pavyzdys galėtų būti Vengrijoje veikianti Aplinkos valdymo ir teisės asociacija (angl. *Environmental Management and Law Association (EMLA)*), kuri yra ne pelno siekianti nevyriausybinė organizacija, užsiimanti teisiniu konsultavimu ir dalyvavimu su viešuoju interesu susijusiose aplinkosaugos bylose, atliekanti aplinkos mokslinius tyrimus, vykdanči šviečiamąją veiklą ir kai kuriuos aplinkos valdymo projektus.⁹⁰

---

⁸⁸ Consumer protection in Poland, http://www.uokik.gov.pl/consumer_protection_in_poland.php#, žiūrėta 2012-01-06.

⁸⁹ About the Ombudsman for Children in Sweden, <http://www.barnombudsmannen.se/Adfinity.aspx?pageid=7043>, žiūrėta 2012-01-06.

⁹⁰ Environmental Management and Law Association, <http://emla.hu/englishsite/index.shtml>

Apskritai įvairiose šalyse dirba daug skirtingo tipo ir specializacijos organizacijų, kurias vienija į ne pelną orientuota veikla vienokio ar kitokio viešojo intereso labui.⁹¹

Egzistuoja ir tarptautinės struktūros, prisidedančios prie viešojo intereso apsaugos per nevyriausybinės organizacijas įvairiose šalyse. Tokia struktūra, pavyzdžiui, Pasaulinis viešojo intereso teisės tinklas (angl. *The Global Network for Public Interest Law (PILnet)*).⁹²

Taip pat vertinga pažymėti, kad visuomenės nariai nežino, kada ir kur kreiptis dėl viešojo intereso pažeidimų, viešojo intereso gynimo. Giedriaus Salicko magistro baigiamajame darbe „Viešojo intereso gynimas Lietuvoje: sistema, būklė ir problematika“ atliktas tyrimas „Lietuvos Respublikos gyventojų nuomonė bei žinios apie viešojo intereso sampratą, jo gynimą, taip pat žinios apie institucijas, atsakingas už viešojo intereso gynimą“.⁹³ Tyrimo autorius nurodė, kad Lietuvos Respublikos gyventojų ir valstybės tarnautojų žinios, kas yra viešasis interesas, reikšmingai skiriasi: 95,2 proc. valstybės tarnautojų atsakė teisingai kas yra viešasis interesas, o 70,2 proc. gyventojų teigė žinantys kas yra viešasis interesas, tačiau tik 35,5 proc. iš jų (dvigubai mažiau gyventojų) atsakė teisingai. Žinios apie institucijas, atsakingas už viešojo intereso gynimą taip pat reikšmingai skiriasi: 80 proc. valstybės tarnautojų atsakė teisingai, kad pagrindinė institucija, ginanti viešąjį interesą, yra prokuratūra, o dauguma gyventojų (75,2 proc.) teigė, kad pagrindinė viešojo intereso gynimo institucija yra policija ir tik 16 proc. kad prokuratūra. Dauguma gyventojų (50,2 proc.) nurodė, kad esant viešojo intereso pažeidimui kreiptųsi į policiją. Nuomonė dėl valstybės informavimo apie viešojo intereso gynimą reikšmingai nesiskiria: 92 proc. valstybės tarnautojų bei 85 proc. gyventojų nurodė, kad valstybė turėtų informuoti visuomenę apie viešojo intereso gynimą. Dauguma apklaustųjų nurodė (70,1 proc. gyventojų ir 82,4 proc. valstybės tarnautojų), kad tai turėtų būti daroma didinant visuomenės teisinį išprusimą.

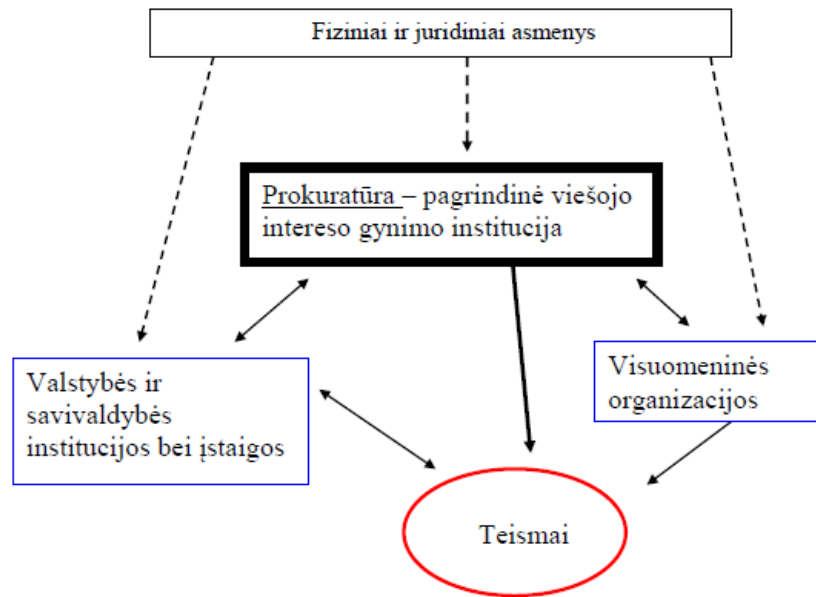
---

⁹¹ <http://www.pila.ie/publicinterestlaw/pilinternational.html>, žiūrėta 2012-02-01.

⁹² <http://www.pilnet.org/public-interest-law-programs.html>, žiūrėta 2012-02-01.

⁹³ Salickas G., Viešojo intereso gynimas Lietuvoje: sistema, būklė ir problematika, Magistro baigiamasis darbas // MRU, 2008 m.

Šaltinis: Salickas G. Viešojo intereso gynimas Lietuvoje: sistema, būklė ir problematika. Magistro baigiamasis darbas // Mykolo Romerio universitetas // Vilnius, 2008.

3 pav. Viešojo intereso gynimo schema Lietuvoje

Taigi galima teigti, kad dažniausiai valstybės ir savivaldybės institucijos gali kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo tose srityse, kurios sutampa su jų kompetencija. Toks reglamentavimas yra susijęs su tuo, kad institucijos savo kompetencijos srityje turi galimybes išnagrinėti faktinę situaciją ir nuspręsti, ar galimai buvo pažeistas viešasis interesas ir ar verta dėl jo gynimo kreiptis į teismą. Institucijos, neturinčios teisės ginti viešojo intereso, gali kreiptis į prokuratūrą (pagrindinę viešojo intereso gynimo instituciją), kad ši inicijuotų viešojo intereso gynimo teisme procesą. Taip pat pakankamai daug valstybės institucijų ir įstaigų dalyvauja viešojo intereso gynime. Asmeniui ar asmenų grupei, neišmanantiems teisės normų, sunku susigaudyti teismo reglamentavimo „voratinklyje“ norint apginti viešąjį interesą, sunku suprasti į kurią valdžios instituciją kreiptis jeigu mato, kad yra pažeidžiamas viešasis interesas.

Teismų kompetencija ir galimybė ginti viešąjį interesą aplinkos apsaugos srityje bus nagrinėjama kitame šio darbo skyriuje.

3. APLINKOS APSAUGOS GINČŲ SPRENDIMAS LIETUVOS TEISMUOSE

Viešasis interesas yra vertybė socialiniu, aplinkosauginiu ir teisiniu aspektu. Lietuvos Respublikos Konstitucinis teismas yra pažymėjęs, kad „*viešojo intereso, atspindinčio ir išreiškiančio pamatinės visuomenės vertybes, kurias įtvirtina ir saugo Konstitucija, įgyvendinimas yra viena svarbiausių visuomenės egzistavimo ir raidos sąlygų. Kai viešasis interesas dominuoja, užtikrinamos žmogaus teisės ir laisvės, visuomenė gali harmoningai vystytis demokratiniiais pagrindais*“.⁹⁴ Todėl šioje darbo dalyje bus pristatomi teisminiai ginčai dėl aplinkos apsaugos pažeidimų. Jie bus pristatomi pritaikant empirinius metodus – dokumentų ir kontent - analizę.

3.1 Lietuvos teismų bylų analizė kontent – analizės metodu

Siekiant geriau atskleisti viešojo intereso gynimo aplinkos apsaugoje būdus, buvo pasirinkta atlikti Lietuvos Respublikos teismų galutinių procesinių dokumentų (nutarčių, sprendimų, nuosprendžių) analizę.

Kontent - analizės metodas buvo pasirinktas kaip socialinės informacijos turinio kiekybinė analizė. Struktūrintoji turinio analizė (kontent – analizė) taip pat yra apibūdinama kaip bendrai paimtų tekstų turinio analizė, atliekama naudojant standartines matuojamąsias, statistines procedūras ir norint gauti jų objektyvias charakteristikas. Šis metodas remiasi statistiniu įvairių teksto charakteristikų įvertinimu.

Kontent – analizės metodo esmė – išskirti dokumento tekste tam tikrus prasminius vienetus, tada skaičiuoti jų vartojimo dažnį, tirti įvairių teksto elementų ryšius tiek vieno su kitu, tiek su visa informacijos apimtimi. Temos pasikartojimas viename ar kitame dokumente įrodo jos reikšmingumą.

Pagal šio metodo pagrindėją B. Barelsoną⁹⁵, kiekybinė analizė priimtina, jeigu reikia didelio tikslumo nagrinėjant vienareikšmius duomenis, kai didelis medžiagos kiekis ir be kiekybinio suminio vertinimo neįmanoma šiuos medžiagos apibendrinti. Todėl reikia vadinamosios kvantifikacijos.

Kvantifikacija – socialinių objekto savybių ir santykių kiekybinių formų nustatymo procedūra, plačiai naudojama sociologijoje sudarant kiekybinius ar modeliuojant atrankos metodus, taip pat tikrinant statistines hipoteses – loginėje, struktūrinėje ir kalbinėje semiotinėje

⁹⁴ Konstitucinė jurisprudencija, Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo biuletenis Nr. 4 (8) spalio-gruodis 2007.

⁹⁵ Valackienė A. Sociologinis tyrimas. Kaunas: Technologija. 2004, P. 25.

analizėje. Kvantifikacijos procedūrą taip pat tikslinga naudoti vienu tekstų kiekybines charakteristikas su kitų tekstų kiekybinėmis.

Šio darbo analizėje buvo tirtos bylos dėl aplinkos apsaugos pažeidimų. Pasirinktos analizės objektu buvo pasirinkta teismų informacinė sistema LITEKO, kur yra saugomi oficialūs teismų procesiniai dokumentai, taip pat pasirinktas laikotarpis nuo 2003 m. sausio 1 d. iki 2012 m. sausio 1 d. Ataskaitinio periodo pradžia buvo pasirinkta 2003 m., nes nuo tada informacinėje teismų sistemoje LITEKO atsirado galimybė viešai skelbti procesinius dokumentus, juos kaupti, sisteminti ir apibendrinti.

Pasirinktu laikotarpiu studijuojant dokumentus kontent – analizės metodu atskirai visuose teismuose atrankos elementais buvo pasirinkti žodžiai, frazės, sąvokos, kiti prasminiai vienetai: sakiniai, tema, skyrius pagal paieškos žodžius „dėl aplinkos apsaugos pažeidimų“.

Kontent - analizėje buvo atskirai išskirti bendrosios kompetencijos ir specializuoti teismai. Bendrosios kompetencijos teismai yra apylinkių (54), apygardų (5), Lietuvos apeliacinis teismas (1) ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (1). Bendrosios kompetencijos teismai nagrinėja civilines ir baudžiamąsias bylas. Apylinkių teismai taip pat nagrinėja ir administracinių teisės pažeidimų bylas pirmąja instancija, o apygardų – antrąja (apeliacine tvarka). Specializuoti teismai yra apygardų administraciniai teismai (5) ir Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (1). Šie teismai nagrinėja administracines bylas (bylas dėl ginčų, kylančių iš administracinių teisinių santykių). Teismai buvo išskirti į dvi grupes, kadangi šie teismai skirtingai įgyvendina ir taiko tarptautinius įsipareigojimus (pvz., Orhuso konvencija).

Pasirinktu laikotarpiu atskirai visuose teismuose buvo atlikta kontent dokumentų analizė pagal paieškos žodžius „dėl aplinkos apsaugos pažeidimų“.

Siekiant labiau atskleisti teismų taikomas skirtingas praktikas nagrinėjant bylas dėl viešojo intereso pažeidimų aplinkos apsaugoje, tenka detaliau pristatyti ir paaiškinti teismų kompetencijas. Apylinkės teismas yra pirmoji instancija, kuri nagrinėja baudžiamąsias, civilines, administracinių teisės pažeidimų bylas (įstatymų priskirtas šio teismo kompetencijai), hipotekos teisėjų kompetencijai priskirtas bylas bei su sprendimų ir nuosprendžių vykdymu susijusias bylas. Taip pat apylinkės teismo teisėjai atlieka ikiteisminio tyrimo teisėjo bei kitas apylinkės teismo kompetencijai įstatymų priskirtas funkcijas.

Apygardos teismas yra pirmoji instancija, kuri nagrinėja baudžiamąsias ir civilines bylas, įstatymo priskirtas jo kompetencijai, bei apeliacinė instancija apylinkių teismų nuosprendžiams, sprendimams ir nutartims.

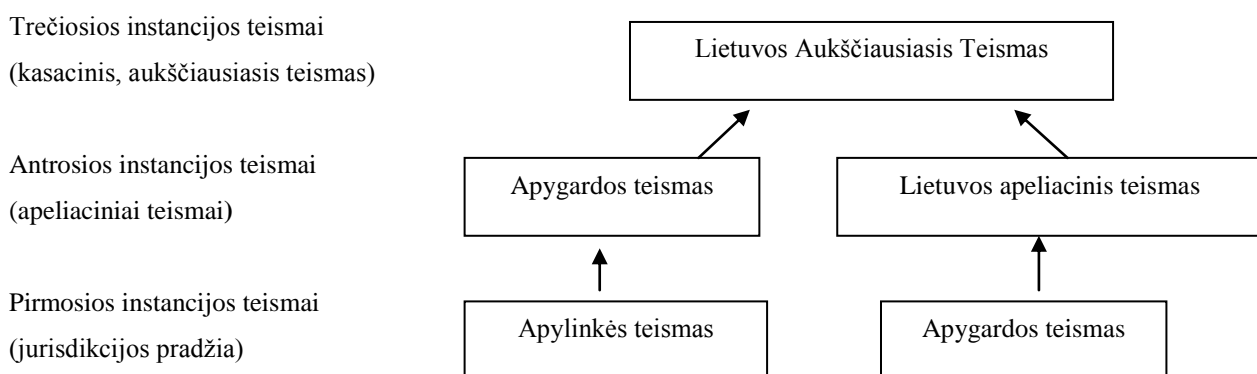
Lietuvos apeliacinis teismas yra apeliacinė instancija byloms, kurias kaip pirmosios instancijos teismai išnagrinėjo apygardų teismai, nagrinėja prašymus dėl užsienio valstybių ir

tarptautinių teismų bei arbitražo sprendimų pripažinimo ir vykdymo Lietuvoje, atlieka kitas šio teismo kompetencijai įstatymų priskirtas funkcijas.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra vienintelė kasacinė instancija įsiteisėjusiems bendrosios kompetencijos teismų nuosprendžiams, sprendimams, nutartims ir nutarimams. Jis formuoja vienodą teismų praktiką aiškinant ir taikant įstatymus ir kitus teisės aktus.

Apygardos administracinis teismas yra specializuotas teismas, kuris įsteigtas skundams (prašymams) dėl viešojo ir vidinio administravimo subjektų priimtų administracinių aktų bei veiksmų ar neveikimo (pareigų nevykdymo) nagrinėti. Jame nagrinėjami ginčai viešojo valdymo sferoje, norminių administracinių aktų teisėtumo klausimai, mokesčių ginčai ir t. t. Prieš kreipiantis į administracinį teismą, įstatymo numatytų viešojo administravimo subjektų priimti individualūs teisės aktai ar veiksmai gali būti ginčijami ikiteismine tvarka. Apygardos administracinis teismas pirmąją instanciją taip pat nagrinėja skundus (prašymus) dėl savivaldybių ir apskričių administracinių ginčų komisijų, o įstatymų numatytais atvejais ir dėl kitų išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucijų priimtų sprendimų. Vilniaus apygardos administracinis teismas pirmąją instanciją taip pat nagrinėja skundus (prašymus) dėl Vyriausiosios administracinių ginčų komisijos, Mokestinių ginčų komisijos, o įstatymų numatytais atvejais ir dėl kitų išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucijų priimtų sprendimų.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas yra pirmoji ir galutinė instancija administracinėms byloms, įstatymų priskirtoms jo kompetencijai, bei apeliacinė instancija byloms, kurias išnagrinėjo administraciniai teismai, kaip pirmosios instancijos teismai. Be to, įstatymų nustatytais atvejais jis nagrinėja prašymus dėl proceso atnaujinimo užbaigtose administracinėse bylose. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas taip pat formuoja vienodą administracinių teismų praktiką aiškinant ir taikant įstatymus ir kitus teisės aktus bei atlieka kitas jo kompetencijai įstatymų priskirtas funkcijas.

4 pav. Bendrosios kompetencijos teismai Lietuvoje

3.2 Bendrosios kompetencijos teismų analizė

Pasirinktu laikotarpiu Lietuvos Respublikos bendrosios kompetencijos teismuose buvo užvestos 1553 bylos dėl aplinkos apsaugos pažeidimų. Taip pat reiktų atsižvelgti į tai, kad ta pati byla gali būti skundžiama ir tokiu būdu pereina visas teismines instancijas.

Lyginant duomenis kontent - analizės metodu, iš apygardos teismų labiausiai išryškėjo Vilniaus ir Kauno apygardos teismai. Juose pasirinktu tyrimo laikotarpiu buvo išnagrinėtos 215 ir 216 bylos (žiūrėti 1 lentelę).

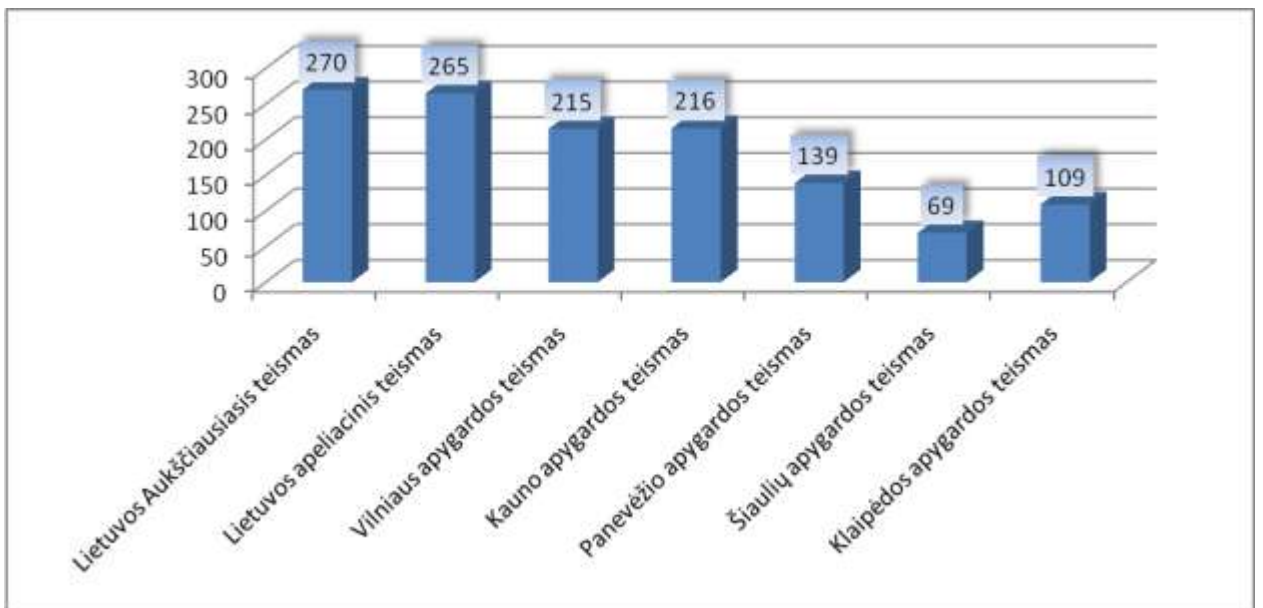
1 lentelė. Bylų dėl viešojo intereso pažeidimų aplinkos apsaugoje pasiskirstymas Lietuvos bendrosios kompetencijos teismuose

Eil. Nr.	Teismas	Laikotarpis	Bylų skaičius
1.	Lietuvos Aukščiausiasis Teismas	Nuo 2003-01-01 iki 2012-01-01	270
2.	Lietuvos apeliacinis teismas	Nuo 2003-01-01 iki 2012-01-01	265
3.	Kauno apygardos teismas	Nuo 2003-01-01 iki 2012-01-01	216
4.	Vilniaus apygardos teismas	Nuo 2003-01-01 iki 2012-01-01	215
5.	Panevėžio apygardos teismas	Nuo 2003-01-01 iki 2012-01-01	139
6.	Klaipėdos apygardos teismas	Nuo 2003-01-01 iki 2012-01-01	109
7.	Šiaulių apygardos teismas	Nuo 2003-01-01 iki 2012-01-01	69
		Iš viso:	1553

Šaltinis: Duomenys surinkti iš teismų informacinės sistemos LITEKO.

Lietuvos apeliacinį ir Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą pasiekė atitinkamai 265 ir 270 bylų (žiūrėti 1 lentelę). Tokie duomenys leidžia daryti išvadas, kad bylos šalys yra linkusios išnaudoti visas teises galimybes ir naudojami visų trijų galimų instancijų suteikiamomis galimybėmis (I+II+III taisyklė). Toks teisminių ginčų sprendimo būdas yra numatytas Lietuvos Respublikos Konstitucijoje ir teisės aktuose, tačiau toks pasirinktas būdas yra brangus ir ilgai trunkantis. Tai prisideda prie nepagrįstai ilgai trunkančio bylinėjimosi proceso, apie ką yra pasisakęs ir Europos Žmogaus Teisių Teismas.⁹⁶

⁹⁶Europos Žmogaus Teisių Teismo 2009-04-07 sprendimas byloje Žičkus prieš Lietuvą, <http://www.teismai.lt/lt/tarptautiniu-teisminiu-instituciju-sprendimai/ezt-sprendimai/>, žiūrėta: 2011-12-05.

Šaltinis: Duomenys surinkti iš teismų informacinės sistemos LITEKO.

5 pav. Bylų pasiskirstymas aukštesniųjų instancijų bendros kompetencijos teismuose Lietuvoje

3.3 Specializuotų teismų analizė

Analizuojant duomenis, gautus analizuojant specializuotų teismų nagrinėtas bylas, kylančias dėl aplinkos apsaugos pažeidimų, reprezentatyviausius duomenis pateikė Vilniaus apygardos administracinis teismas. Per 9 metų laikotarpį (nuo 2003 m. sausio 1 d. iki 2012 m. sausio 1 d.) šis teismas išnagrinėjo 1264 bylas dėl viešojo intereso pažeidimo aplinkos apsaugos srityje (žiūrėti 1 lentelę ir 5 paveikslą).

Tokie gauti duomenys patvirtina šio teismo išskirtinumą iš kitų. Pagal savo kompetenciją Vilniaus apygardos administracinis teismas nagrinėja bylas, kai atsakovas yra Vilniaus apygardos administracinio teismo veiklos teritorijoje buveinę turinti vietos savivaldos ar teritorinė valstybinio valdymo institucija, taip pat, kai atsakovas yra centrinė valstybės valdymo institucija, nepriklausomai nuo to, ar jos buveinė yra Vilniaus apygardos administracinio teismo veiklos teritorijoje. Taip pat Vilniaus apygardos administracinis teismas pirmąją instanciją nagrinėja skundus (prašymus) dėl Vyriausiosios administracinių ginčų komisijos, Mokestinių ginčų komisijos, o įstatymų numatytais atvejais ir dėl kitų išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucijų priimtų sprendimų. Platesni šio teismo įgaliojimai ir lemia didesnę nagrinėjamų ir išnagrinėtų bylų skaičių.

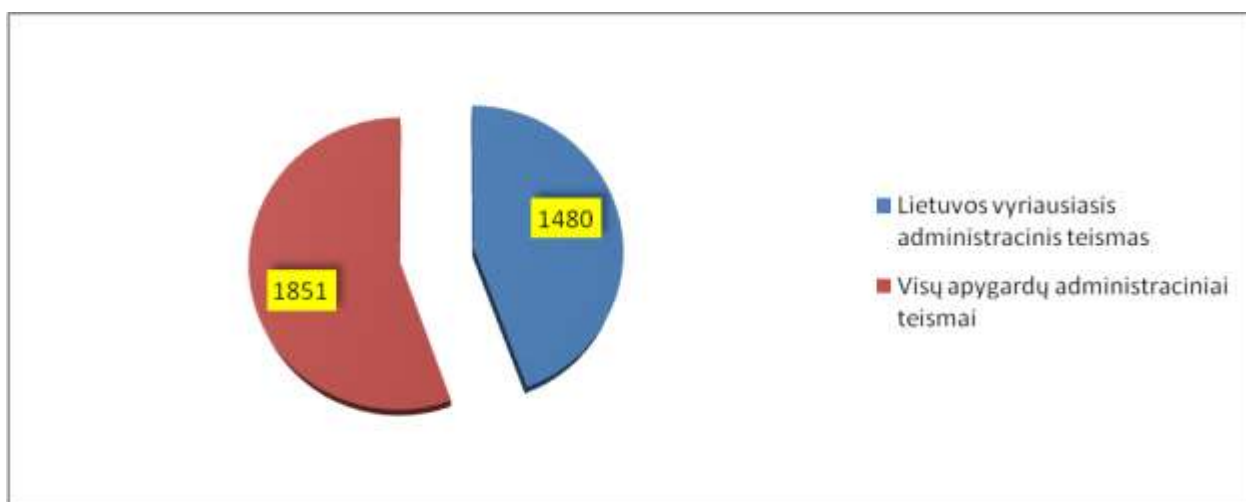
2 lentelė. Bylų dėl viešojo intereso pažeidimų aplinkos apsaugoje pasiskirstymas Lietuvos specializuotuose teismuose

Eil. Nr.	Teismas	Bylų skaičius
1.	Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas	1480
2.	Vilniaus apygardos administracinis teismas	1264
3.	Kauno apygardos administracinis teismas	198
4.	Klaipėdos apygardos administracinis teismas	227
5.	Panevėžio apygardos administracinis teismas	39
6.	Šiaulių apygardos administracinis teismas	123
Iš viso:		3331

Šaltinis: Duomenys

surinkti iš teismų informacinės sistemos LITEKO.

Per pasirinktą tyrimo laikotarpį specializuotuose teismuose buvo pradėtos 3331 administracinės bylos dėl įvairių aplinkos apsaugos ginčų. Net 44 proc. pirmosios instancijos teismų procesinių sprendimų buvo skundžiami aukštesnės instancijos teismui – šiuo atveju vienintelei ir galutinei institucijai – Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui (žiūrėti 2 lentelę).

Šaltinis: Duomenys surinkti iš teismų informacinės sistemos LITEKO.

6 pav. Bylų pasiskirstymas specializuotuose teismuose Lietuvoje

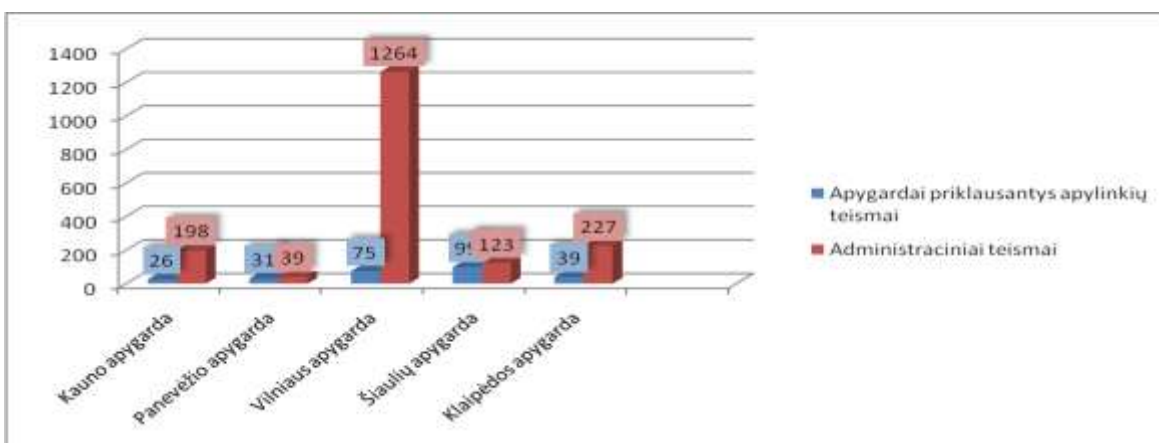
3.4 Bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų išnagrinėtų bylų palyginimas

Bendrosios kompetencijos teismų Lietuvoje (apimant visas instancijas) yra 61. Specializuotų teismų – 6. Per tą patį laikotarpį šiuos skirtingų kompetencijų teismus pasiekė atitinkamai 1553 ir 3331 bylos.

Kontent - analizės metodu buvo pamėginta suskaičiuoti teisinius ginčus aplinkos apsaugos srityje pagal veikos teritorijas. Gauti duomenys leidžia daryti prielaidas, kad nevienodas aplinkos apsaugos ginčų skaičius yra nulemtas teismų kompetencijos bei susijęs su veiklos teritorijos specifika. Pvz., lyginant duomenis specialiosios kompetencijos teismuose, išryškėja Klaipėdos apygardos administracinis teismas. Tokius rodiklius lemia šio regiono „patogi“ geografinė padėtis bei istorinio ir kultūrinio paveldo „patrauklumas“.

Lyginant bendrosios kompetencijos teismų duomenis, labiausiai išsiskiria Šiaulių apygarda ir joje esantys teismai: Akmenės rajono apylinkės teismas, Šiaulių miesto apylinkės teismas ir Pakruojo rajono apylinkės teismas. Iš aukštesnės instancijos teismų būtų galima išskirti Kauno apygardos teismą. Tokie tyrimo rezultatai suponuoja nuomonę, kad minėtose regionuose aktyviai veikia valstybinės institucijos, ginančios viešąjį interesą aplinkosaugoje, arba yra aktyvi pati pilietinė visuomenė – kreipiasi į prokuratūras arba patys tiekia ieškinius.

Reiktų atsižvelgti į tai, kad specialiosios kompetencijos teismai, nagrinėjantis bylas pirmąja instancija, yra 5. Analogiškai bylas pirmąja instancija nagrinėja 54 apylinkių teismai (kai ieškinio suma yra iki 150 000 Lt) arba 5 apygardų teismai (kai ieškinio suma yra virš 150 000 Lt).

Šaltinis: Duomenys surinkti iš teismų informacinės sistemos LITEKO.

7 pav. Bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų santykis (pirmoji instancija)

Apibendrinant kontent – analizės duomenis, galima teigti, kad teisminių ginčų dėl viešojo intereso pažeidimų aplinkos apsaugos srityje pasiskirstymą lemia teismų veiklos teritorija bei teisės pažeidimų klasifikacija. Tokia klasifikacija tyrimo metu labiausiai atsiskleidė Vilniaus apygardos administraciniame ir Šiaulių apygardos bei Kauno apygardos teismuose. Tai suponuoja išvadas, kad daugiausiai viešojo intereso pažeidimų kyla teismų veiklos teritorijose, kur yra didieji pramoniniai miestai – Alytus, Kėdainiai, Akmenė, Jonava. Taip pat išryškėjo ir aktyvi pilietinės visuomenės veikla, valstybės institucijų, nevyriausybinių organizacijų ir prokuratūrų veikla bei Vilniaus apygardos administracinio teismo specifika - nagrinėja skundus (prašymus) dėl įvairių ginčų komisijų, išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucijų priimtų sprendimų.

IŠVADOS

1. Iškelta darbo hipotezė pasitvirtino, kadangi teisės normos, kurios reglamentuoja viešojo intereso gynimą aplinkosaugoje, nėra detalios ir aiškios teisės subjektams, tinkamai nenumato subjektų, kurie yra atsakingi už viešojo intereso gynimą, nesukuria teisinio reglamentavimo, taip pat Europos Sąjungos teisės aktai nėra galutinai perkelti į Lietuvos teisinę sistemą. Todėl aplinkos apsaugos teisė nepajėgi užtikrinti tinkamą viešo intereso gynimą, kuris priklauso nuo jo sampratos ir gynimo būdų tinkamo apibrėžtumo.

2. Viešojo intereso teisinė samprata ir reikšmė kyla iš „įstatymo saugomo intereso“ sampratos. Aplinkosaugos santykiuose viešasis interesas yra Konstitucijos ir įstatymų saugomas visuomenės ar jos dalies interesas saugoti gamtinę aplinką nuo bet kokio žalingo ūkinės ar antropogeninės (žmogaus) veiklos poveikio, išsaugoti ir atkurti gamtos išteklius ir taip užtikrinti visuomenės darnų vystymąsi, gyvenimo kokybę ir sveikatos apsaugą. Analizė, apimanti Lietuvos Respublikos Konstituciją, įstatymus, Europos Sąjungos teisės aktus ir tarptautines sutartis, leidžia išskirti viešojo intereso gynimo aplinkosaugos ginčiuose prioritetus ir objektą: 1) išimtinės valstybės nuosavybės teisės į atskirus saugomus gamtos objektus apsauga ir gynimas, 2) žemės, miškų, vandens telkinių, biologinės įvairovės, ypač vertingų vietovių, nepaisant nuosavybės formos, apsauga ir gynimas, 3) gamtos išteklių racionalus ir protingas naudojimas bei apsauga nuo išsekimo.⁹⁷

3. Valstybės ar savivaldybės institucijos bei asmenys, ginantys viešąjį interesą, nėra viešojo intereso subjektai, jie yra viešojo intereso atstovai, kurie gina viešąjį interesą. Viešojo intereso subjektais yra visuomenė, jos socialinės grupės, o viešojo intereso dalykas – visuomenės gerovė.⁹⁸

4. Lietuvos įstatymuose apibrėžti subjektai, turintys teisę ginti viešąjį interesą aplinkosaugos ginčiuose, neviseškai atitinka Orhuso konvencijos ir ES direktyvos 2004/35/ET nuostatas. Tokia teisė nėra pripažįsta visiems tuo suinteresuotiems visuomenės atstovams, fiziniams ir juridiniams asmenims, nesiejant su jų subjektinių teisių ir privačių interesų pažeidimu. Teisės ginti viešąjį interesą šioje srityje pripažinimas tik subjektams, kurių pažeistos subjektinės teisės ir privatūs interesai, taip pat suinteresuotoms visuomeninėms organizacijoms, padedančioms spręsti aplinkosaugos problemas, eliminuojant kitus suinteresuotus teisės subjektus, prieštarauja Orhuso konvencijai, Konstitucinio Teismo ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo formuojamai praktikai. Todėl siūlytina Aplinkos apsaugos įstatyme formuluoti ir

---

⁹⁷ Monkevičius E. Viešojo intereso gynimo problema aplinkosaugos ginčiuose: MRU archyvas, Teisės fakulteto Administracinės teisės ir proceso katedra, 2009, P. 48.

⁹⁸ Krivka E., Viešojo intereso problema civilinio proceso teisėje, Jurisprudencija, 2007; 15–22.

reglamentuoti visų subjektų, kurie suinteresuoti aplinkos apsauga, teisę ginti viešąjį interesą teisme.

5. Lietuvos Respublikos teisinės bazės, Orhuso konvencijos bei ES direktyvos šiandieninis neatitikimas turėtų būti sprendžiamas taikant konvencijos nuostatas tiesiogiai, atsižvelgiant į suinteresuotų subjektų teisę ginti viešąjį interesą aplinkosaugos ginčiuose įgyvendinimą. Vadovavimasis nacionaliniais įstatymais neturėtų būti kliūtis šias normas taikyti tiesiogiai, nes tarptautinė teisė reikalauja nacionalinių įstatymų atžvilgiu aiškinti sistemiškai, atsižvelgiant tarptautines sutartis, kurias ratifikavo Lietuvos Respublika, Europos Sąjungos teisės aktus, taip pat į Europos Teisingumo Teismo sprendimus konkrečiose bylose.

6. Nacionalinių teisės aktų normos, kurios reguliuoja aplinkos apsaugos santykius, reikalauja aiškinimo, kadangi jos yra itin abstrakčios, deklaratyvios arba nurodo į kitus įstatymus, kurių nėra. Tokios teisės normos nereguliuoja aplinkosaugos santykių, todėl teismai, pripažindami arba paneigdami konkrečių suinteresuotų subjektų teises ginti viešąjį interesą, privalo vadovautis įstatymo analogija, bendraisiais teisės principais bei teisingumo, protingumo ir sąžiningumo kriterijais.

REKOMENDACIJOS IR PASIŪLYMAI

1. Kurti aplinkos teismus, kur aplinkos klausimus nagrinėtų teisėjai, išsimokslinę aplinkos teisės srityje. Jiems prireiktų ne tik žinių aplinkos srityje, bet ir dėl konstitucinių ypatumų reiktų taikyti Lietuvos Respublikos Seimo ratifikuotas tarptautines sutartis bei Europos Sąjungos teisę.
2. Labiau aiškinti Lietuvos administracinių teismų praktiką. Reiktų atlikti išsamų administracinių teismų praktikos tyrimą šios praktikos atitikties LR Konstitucijai, Orhuso konvencijai ir ES aplinkos teisei bei naujai Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikai požiūriu: ar pagal Konstituciją Orhuso konvencija bei atitinkama ES aplinkos teisė turi būti taikoma tiesiogiai ir turėti viršenybę įstatymų kolizijos atveju; ar Konvencijai ir ES direktyvoms prieštaraujančios Lietuvos teisės aktų nuostatos gali būti taikomos ir turėti viršenybę.
3. Skatinti teismus įdėmiau tirti faktines aplinkybes ir visuomet užtikrinti viešojo intereso gynimą. Pagal dabartinę administracinių teismų praktiką teismas, nepripažinęs visuomenės reikalavimo teisės, palieka be dėmesio visuomenės skunduose nurodytus valdžios institucijų daromus pažeidimus bei galimai nusikalstamas veikas aplinkos ir paveldo apsaugos srityse. Žala aplinkai padaroma, o kaltininkai nei įvardijami, nei baudžiami. Todėl būtina pataisa, pagal kurią teismas, nutaręs, kad suinteresuota visuomenė neturi reikalavimo teisės dėl viešojo intereso gynimo, privalėtų perduoti skundą prokuratūrai.
4. Užtikrinti teisinę pagalbą visuomenei. Ji būtina Orhuso konvencijos ir Europos Sąjungos aplinkos teisės srityje, nes šių nustatytų šalies prievolių Lietuva iki šiol neįvykdė. Tai ypač svarbu, nes Lietuvoje, priešingai nei kitose šalyse, dar nėra savanoriškai teikiančių pagalbą visuomenei teisininkų - nevyriausybinų organizacijų, kurių tikslas – aplinkos bei žmogaus teisių ginimas.
5. Orhuso konvencijos ir ES direktyvų nuostatų perkėlimas į atitinkamus Lietuvos įstatymus. Perkėlimas į kitus įstatymus nebūtų itin svarbus teisingumui, kadangi galioja konstitucinė prievolė tiesiogiai kaip Lietuvos įstatymą taikyti Orhuso konvencijos bei į nacionalinę teisę neperkeltų ES direktyvų nuostatas. Tačiau tarpusavyje nesuderintas nacionalinis teisinis neišvengiamai kelia sumaištį šalies valdyme, ūkinėje veikloje, gyvenime, klaidina bei trikdo pilietinę visuomenę ir neleidžia turėti teisėtų lūkesčių.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Norminiai teisės aktai:

Konstitucija:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios, 1992, Nr. 33-1014.

Europos Bendrijos teisės aktai:

2. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 1600/2002/EB [interaktyvus].
3. Jungtinių Tautų Europos Ekonominės Komisijos Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais.
4. Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais // *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 73-2572.

Įstatymai:

5. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 85-2566.
6. Lietuvos Respublikos administracinių ginčų komisijos įstatymas // *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 13-310.
7. Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas. *Valstybės žinios*. 1992, Nr. 5-75.
8. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 36-1340.
9. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006-03-14 nutarimas. *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 30-1015.
10. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007-06-27 nutarimas. *Valstybės žinios*. 2007, Nr. 72-2865.
11. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007-07-05 nutarimas. *Valstybės žinios*. 2007, Nr. 76-3018.
12. Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas. *Valstybės žinios*. 1994, Nr. 81-1514.
13. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999-10-22 nutarimas. *Valstybės žinios*. 2005, Nr. 26-831.
14. Lietuvos Respublikos žemės įstatymas. *Valstybės žinios*. 1994, Nr. 34-620.
15. Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymas. *Valstybės žinios*. 1997, Nr. 69-1735.

Teismų praktika:

16. Administracinių teismų praktika. 2004, Nr. 5.
17. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo byla pagal atsakovų L. M., L. M. D., N. V., R. Š., R. P., A. P., V. Č., G. K., Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos kasacinius skundus dėl Panevėžio apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011

m. gegužės 25 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovo Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos ieškinį atsakovams L. M., L. M. D., N. V., R. Š., R. P., A. P., V. Č., G. K., Nacionalinei žemės tarnybai prie Žemės ūkio ministerijos, Biržų rajono savivaldybei, L. B. Dėl sprendimų, įsakymų, potvarkių, sandorių pripažinimo niekiniais ir niekinių sandorių padarinių taikymo; tretieji asmenys: Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos, notarė Nastazija Kaziūnienė ir valstybės įmonės Registrų centro Panevėžio filialas, bylos Nr. 3K-3-109/2012.

18. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis civilinėje byloje Nr. 3k-3-211/2005.
19. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis civilinėje byloje Nr. 3k-3-536/2006.
20. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis civilinėje byloje Nr. 3k-3-249/2007.
21. Kauno miesto apylinkės teismo 2010-03-08 sprendimas civilinėje byloje Nr. 2-246-774/2010.
22. Kauno apygardos teismo 2011-05-17 nutartis civilinėje byloje Nr. 2-2382-242/2011.
23. Lietuvos apeliacinio teismo 2011-09-22 nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1934/2011.
24. Kauno rajono apylinkės teismo 2011-11-04 sprendimas civilinėje byloje Nr. 2-55-58/2011.
25. Kauno apygardos teismo 2011-12-12 sprendimas civilinėje byloje Nr. 2-2312-153/2011.
26. Klaipėdos apygardos teismo 2012-02-13 sprendimas civilinėje byloje Nr. 2-389-253/2012.
27. Kauno apygardos teismo 2012-02-21 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-7-120/2012.

Kita literatūra:

28. Black's Law Dictionary, 7th. ed. // Bryan A. Garner // St. Paul., Minn.: West Publishing Co., 1979.
29. *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000.
30. Feintuck M. *The Public Interest in Regulation* // Oxford: Oxford University Press, 2006.
31. Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos narių V. Titov, N. Puteikio, J. Šešniov prašymas Klaipėdos apygardos prokuratūrai dėl viešojo intereso gynimo – dėl galimai neteisėtai atliekamos šiukšlių deginimo gamyklos statybos Klaipėdoje, 2010-09-20.
32. Krivka E. *Viešojo intereso gynimo problemos civiliniame procese: daktaro disertacija*. Socialiniai mokslai: teisė (01 S) // Mykolo Romerio universitetas // Vilnius, 2006.

33. La plane du droit de l'environnement dans la jurisprudence administrative, Le Conseil d'état et la juridiction administrative, www.conseil-etat.fr/cde/fr/dossiers-thematiques/la-place-du-droit-de-l-environnement. Žiūrėta: 2011-01-10.
34. Laužikas, E.; Mikelėnas, V.; Nekrošius, V. *Civilinio proceso teisė*. T. 1. Justitia, 2003.
35. Lietuvos laisvosios rinkos instituto ekspertizė: Dėl Lietuvos Respublikos viešojo intereso gynimo civiliniame ir administraciniame procese įstatymo projekto Nr. XP-1963, www.lrinka.lt, 2007-11-07.
36. Lietuvos prokuratūra teisinės sistemos reformos kelyje // Teisės konsultantas 2002, Nr. 1 // <http://www.teiseskonsultantas.lt/a1.htm>, prisijungimo laikas: 2008-06-08.
37. Lietuvos Respublikos Generalinės prokuratūros teismų sprendimų, priimtų 2007 metais, kuriais atmesti prokurorų ieškiniai, pareiškimai ir prašymai dėl viešojo intereso gynimo apibendrinamoji pažyma, parengta 2007-03-30, <http://www.prokuraturos.lt/nbspnbspViešojointeresogynimas/tabid/163/Default.aspx>, prisijungimo laikas: 2011-10-25.
38. Louis-Gilles Francoeur, La forêt, même privée, reste d'intérêt public, www.ledevoir.com/environnement/actualites-sur-l-environnement/288908, Žiūrėta: 2011-01-10.
39. Markevičienė J., Orhuso konvencija Lietuvoje stringa, www.bernardinai.lt, 2008-06-09.
40. Monkevičius, E. Aplinkos teisinė apsauga globalizacijos sąlygomis. *Tarptautinės mokslinės-praktinės konferencijos, vykusios 2008 m. gegužės 16 d. Kaune, straipsnių rinkinys*. Kaunas, 2008.
41. Ragulskytė-Markovienė, R. *Aplinkos teisė*. Vilnius: Eugrimas, 2005.
42. Rekosh E. Who defines the public interest? Public interest law strategies in Central and Eastern Europe // Columbia University Budapest Law Center, 2005.
43. Salickas G. Viešojo intereso gynimas Lietuvoje: sistema, būklė ir problematika. Magistro baigiamasis darbas. // Mykolo Romerio universitetas // Vilnius, 2008.
44. Sorauf F. Conceptual Muddle. In: *The Public Interest* // Ed. By Friedrich C. J. // New York, 1962.
45. Šedbaras S. Administracinio proceso teisinio reglamentavimo problemos Lietuvos Respublikoje: monografija // Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2006.
46. Venckus Z., Aplinkos apsaugos politika ir teisė, Vilnius: „Technika“, 2008.
47. Zinkuvienė A., Teisingumui nėra politinės valios, „Respublika“, 2011-12-13.
48. Žemulis F., Kas sutramdys gamtos darytojus?, „Lietuvos žinios“, 2011-01-10.
49. Žemulis F., Prokurorams trukdo neaiškūs įstatymai, „Lietuvos žinios“, 2007-11-07.

SANTRAUKA

Viešojo intereso gynimas sprendžiant aplinkos apsaugos ginčus Lietuvoje

Raktiniai žodžiai: viešasis interesas, aplinkos apsauga, aplinkos teisė, teisinis reguliavimas.

Magistro baigiamajame darbe analizuojamas viešojo intereso gynimas, susijęs su aplinkosauginiais ginčais, aplinkos apsaugos gynimo sistema, būkle ir problematika Lietuvoje, aptiriamos konkrečios problemos, kylančios iš tokių santykių, teisinės ir praktinės aktualijos.

Pirmojoje darbo dalyje analizuojama viešojo intereso sąvoka ir samprata, trumpai aptariama pati socialinių mokslų kategorija „interesas“ ir kaip ji suprantama teisės doktrinoje, nustatoma vieta aplinkos apsaugoje. Taip pat kalbama apie pačią viešojo intereso aplinkosauginę sąvoką, jos interpretacijas ir projekcijas atskirose visuomeninių santykių srityse, teismų praktikoje bei politikos ir teisės moksle.

Antrojoje darbo dalyje analizuojama viešojo intereso aplinkos apsaugoje gynimo sistema, t. y., subjektai, turintys teisę ginti viešąjį interesą, jų kompetencija, teisės ir pareigos. Darbe aptariamas prokuratūros – kaip pagrindinės institucijos, atsakingos už viešojo intereso gynimą – dalyvavimas ginant viešąjį interesą valstybiniame valdyme, teismuose Lietuvoje. Taip pat aptariama nacionalinių institucijų kompetencija ir įgaliojimai viešojo intereso gynimo srityje, iškeliamos ir analizuojamos pagrindinės problemos ir aktualijos šioje srityje, analizuojami svarbiausi teisės aktai.

Trečiojoje darbo dalyje akcentuojamas viešojo intereso aplinkos apsaugoje gynimas Lietuvos teismuose. Taip pat yra pateikiama visų Lietuvos Respublikos teismų nagrinėtų bylų dėl viešojo intereso pažeidimų aplinkos apsaugoje analizė, stebimos tendencijos ir kuriamos išvalgos.

Darbo pabaigoje apibendrinamas visas baigiamasis darbas ir pateikiamos pagrindinės darbo išvados ir pasiūlymai, kaip galima tobulinti esamą viešojo intereso gynimo aplinkos apsaugoje situaciją Lietuvoje ir spręsti egzistuojančias problemas.

SUMMARY

The Defense of Public Interest in Solving Disputes of Environmental Protection

Keywords: public interest, environmental protection, environmental law, legal regulation.

The defense of public interest connected with environmental disputes, environmental protection system, it's situation and problems in Lithuania, also problems of such intercourses, legal and practical actualities are discussed in this research.

The conception of public interest, also such themes like social science interest and it's place in the doctrine of law are analyzed in the first part of the research. The first part of the research also includes the analysis of environmental concept in public interest in social relations, the practice of laws, also in science of law and politics.

The second part of this research includes analysis of protection system of public interest in environmental protection, e.g. subjects able to defend public interest, competence and right of such subjects. Also the taking part of prosecutors, which is the main institution responsible for defending public interest, in defending public interest of state management in Lithuanian courts. In addition to this the competence of national institutions and their powers in public interest defense are discussed and problems are clarified in the second part of the research.

The research of the defense of public interest in solving disputes of environmental protection in the courts in Lithuania is the target of the final part of this research. This research includes analysis of public interest cases in solving disputes of environmental protection in all courts of Lithuania, also insights are made.

Finally this research is summarized also conclusions and proposals how to improve the system of public interest in environmental protection are presented.

PRIEDAI

1 priedas. Teismų išsidėstymas Lietuvoje pagal teritorijas

Šaltinis: Nacionalinė teismų administracija.

Neringa Gudašytė

2012-02-29

Tel. 8 680 420 00

El. paštas: n.gudasyte@gmail.com